

Георги Марков

Санаториумът на д-р
Господов

Още малко и гонгът щеше да удари за ставане. Доктор Петър Господов, собственик и управител на санаториума, казваше, че най-важно време от живота на неговите пациенти е следобедният сън. Болните трябваше да легнат точно в два и да станат точно в четири, след което им се поднасяше закуската. Това се отнасяше за ония, които можеха да станат, а останалите просто трябваше да се събудят. Въпреки военното време и многото незаети стаи в санаториума гонгът продължаваше да отмерва началото и края на всеки режим с неизменния си звук, сепващо силен плясък на чинел.

Както всеки следобед, най-напред в хола влезе Немия. Носеше дърва за камината. В първите дни на май тук, високо в планината, трябваше да се пали. Немия беше единственият санитар на санаториума и освен това изпълняваше длъжностите на медицинска сестра, лаборант и готвач. Същевременно ходеше до гарата, десетина километри далече, за продукти, сечеше дърва, докарваше болните и ги събличаше, откарваше мъртвите и ги обличаше в новите им костюми, бръснеше едните и другите, грижеше се за тях. Управителят казваше, че по-универсален служител трудно би могъл да се намери, но че неговото главно качество си оставаше вечното му мълчание.

Немия беше висок близо два метра и невероятно силен. Винаги ходеше с много дълга бяла манта, с маска и бяла шапка. Походката му беше неестествено бавна, ритмична, като че този човек извършваше добре заучени движения, които нямаха нищо общо с равния блясък на съсредоточените му в него си очи. Тази походка плашеше новациите, пък и другите. Все им се струваше, че тръгнал, Немия ще премине през тях, през стените, през планината като запратен от бога или от дявола предмет.

Той нареди дървата до камината. Болните сами щяха да си я запалят. После все така бавно оправи четирите дълбоки фотьойла, нареди ги около камината, а малко по-назад и близо до терасата шахматните със столчетата и на края забърса големия бронзов бюст на основателя на санаториума доктор Господов старши. Според указанията на управителя бюстът трябваше да се избърсва от прахта три пъти дневно.

Този санаториум за тежко болни от туберкулоза съществуваше едва от десет години. Доктор Господов старши го беше построил тъкмо в началото на тридесетте години, когато според статистическите данни България заемаше първо място в света по туберкуозна смъртност. Основателят беше съобразил, че вероятно има българи, които са готови да заплатят добре, за да умрат при особени лекарски грижи във от

семействата си и така да ги предпазят от заразяване. Още първия месец след построяването му санаториумът се напълни с пациенти и разходите по неговото построяване бяха изплатени само за една година.

Сградата беше модерна и красива, с около тридесет стаи, разположени в два етажа. Отвън я опасваха две великолепни тераси, които слънцето огряваше от изгрев до залез. От тези тераси и от прозорците на всяка стая се виждаше съвсем близкото било на планината, която приличаше на огромен заспал човек, наметнат с рошавия козяк на боровите гори. Над планината беше само небето. То натрапваше своята близост така недвусмислено, че почти всеки новопристигнал възкликваше:

„колко близо сме до небето!“

Доктор Господов старши дълго бе размишлявал как да свърже чудното местоположение на своя санаториум за умиращи с някаква легенда за изцеление. Първата му надежда беше, че наблизко ще се намери кладенец с чудотворна или поне минерална вода. Въпреки старателните разкопки той трябваше да се откаже от кладенеца. Тогава му дойде наум за народните легенди и поверия и той замоли един писател, голям български патриот, да съчини история за уж някаква жена на султан или велик везир, която била смъртно болна, но избягала от сараите, станала овчарка и дошла тука, където се излекувала така, от само себе си. Докторът беше готов да нарече и санаториума на нейно име. Всъщност тази легенда щеше да си остане само предположение, ако случаят не помогна. Тъкмо в тези първи години химиците категорично доказаха благотворното влияние на гваякола върху болните от туберкулоза, а както вече се знаеше, боровите пъпки и клонки съдържаха гваякол. Така легендата намери научно обяснение и стана исторически факт. Гваяколовото лечение, гваяколовото спасение, слънце, въздух и гваякол.

Безспорно първо място сред модерно уредените стаи заемаше холът на горния етаж. Той беше издаден дъговидно напред, изграден почти изцяло от стъкло с ефектна външност. Вътрешната му мебелировка, натруфена и богата, нямаше нищо общо с болничното заведение. Приличаше повече на обстановка в снобска вила. И портретът на доктор Кох, откривателя на зловещия бацил, стоеше на стената като скъп семеен спомен. Стената, която отделяше хола от терасата, беше оцветена стъклописно, зад креслата имаше огромни лампиони, в дъното лъщеше нов роял, а срещу него радиоапарат „Филипс“. Към това трябва да се прибави скъпият килим и цялата леха кактуси край прозорците. Очевидци твърдяха, че при доктор Господов старши санаториумът е имал далеч по-блестящ вид, че брат му го е занемарил, както е занемарил и лечението

на болните и ги е оставил на легендата за гваякола. Говореше се също, че основателят на санаториума не би допуснал въпреки войната в сградата да се намират само шест пациенти. Изобщо имаше някаква сериозна разлика между двамата братя. И доктор Господов младши никога нямаше да стане собственик на санаториум и негов управител, ако не дойде внезапната смърт на брат му. Може би затова Немия беше задължен три пъти дневно да бърше прахта от бронзовата глава на основателя.

Точно в четири часа той посегна към гонга. Удари с чукчето силно няколко пъти и после тръгна към кухнята.

Пръв от болните в хола се появи Гърбавия. Той заемаше една от стаите на долния етаж, където по неписана традиция се приемаха хора от втора ръка. По професия беше дърводелец и казваше, че преди да се разболе, имал собствена работилница за мебели в Красна поляна. Най-напред го пипнала костно-ставната туберкулоза и деформирала гръбнака му, а от две години бяха пострадали и дробовете му. От шестимата пациенти в санаториума на доктор Господов Гърбавия беше най-здрав и можеше без затруднение да изкачи стълбите.

Той влезе в хола бързо, крадешком, като се криеше от някого. Огромната му глава, хлътнала между раменете, се въртеше неспокойно. После се скри зад завесата, като заничаше през стъклената врата към коридора, където бяха вратите на болничните стаи. Вероятно там трябваше да се случи нещо интересно. Гърбавия почака малко, после се спусна към радиото, бързо намери станция, която предаваше музика, и наду радиоапарата докрай. Мъртвият допреди малко хол загърмя. Свиреха един от ония тържествени маршове, с които цирковете откриват представленията си. Сега Гърбавия се засмя като човек, който си е наумил нещо и вече го осъществява. Лицето му имаше отмъстително и злобно изражение, но не можеше да скрие страха му от ония отвъд коридора. Той отново се скри под завесата и нетърпеливо зачака.

Зададе се познатата фигура на Учителя по рисуване. Както винаги, идеше облечен в болнична пижама и наметнат с тъмножълтия халат със знаците на санаториума „С.Г.“ В коридора той се спря изненадан. Пред трите поредни врати, които се заемаха от тримата обитатели на горния етаж, беше подпрян по един голям дървен кръст, изработен с професионално умение. Върху кръста беше написано името на бъдещия покойник, точно както ги носят пред погребалните процесии. Учителя се усмихна снизходително. Това беше отмъщението на Гърбавия.

– И какво от това? – запита той, като влезе в хола.

– Майтап! – Гърбавия излезе от завесата и погледна злобно

Учителя. – Защо сега не се смееш? Не ти е весело? И за тебе съм приготовил, защото и ти си като тях!

Учителят по рисуване вдигна рамена, намали звука на радиото и седна зад рояла. Винаги му харесваше да седи зад рояла. Гърбавия го гледаше учуден и отчаян.

– Ти, изглежда, нищо не разбираш от шега! – каза с безразличие Учителя.

– Шега ли! – Гърбавия подскочи. – И това е шега! – Той посочи кръстовете в коридора. – Само че много по-смешна шега!

– По-добре махни ги, преди да са се събудили! – каза Учителя. – Що за глупости!

Гърбавия разпери дългите си ръце и пристъпи към него. Приличаше на огромен паяк.

– Защо не искаш заедно да се посмеем? – Той трепереше от гняв и като че всеки миг щеше да се хвърли върху Учителя. – Да им погледаме мутрите, като отворят вратите! И дай боже някой да изплезе език и да се плюсне пред кръста си, вечна му памет!...

– Беше се приближил толкова, че оня усещаше пресекващия му дъх. – Или ти е по-весело да се смееш с тях?

Учителя го загледа любопитно. Грамадната глава на Гърбавия и силно изразените му челюсти го дразнеха.

„Неговото нещастие ни задължава да се чувстваваме щастливи!“ – беше казал онзи свръхциник Доктора.

Учуди го фанатизмът на Гърбавия. Той беше единственият, който продължаваше да настоява за нещо, отдавна захвърлено от другите.

– Ти наистина си смешен! Заради една жена!

– Моята жена! Моята! – извика нетърпимо Гърбавия.

– Била е твоя! – усмихна се Учителя. Поне това разбери и стига с тия комедии!

Гърбавия нервно отскочи. Беше побледнял.

– Пак ли?... На тебе отрова ще сипя в манджата! Да си знаеш!

– Мерси! – каза Учителя. – Може и да е за хубаво!

Отвъд коридора някой закашля и Гърбавия се втурна към мястото си зад завесата.

– Сега ще видиш! – каза Учителя.

– Дай боже да се препънат! – боботеше под завесата Гърбавия. – И ковчези ще им скова, и трапове ще им изкопам, и ще помогна на Немия да ги зарови! Майтап! Ще видят те майтап!

Учителя се усмихна. Все пак беше любопитно как ще посрещнат

кръстовете си тия тримата.

От крайната врата вдясно, която имаше номер десет излезе нисък кръглолик човек на средна възраст. Беше облечен с тъмен костюм с вратовръзка и бяла риза, наметнат отгоре с болничния си халат. Казаха му Философа, защото беше завършил философия и преди да се разболе, изготвял крупен научен труд. Намираще се в санаториума вече цяла година.

Той видя кръста си пред вратата и се спря. Гърбавия, скрит зад завесата, тихо се засмя.

– Нали всичко може, господин Философе? – изсъска той. – Нали всичко може. Или сега вече не може?

Философа взе кръста и влезе в хола, като го разглеждаше. Той погледна Учителя по рисуване, после отново кръста и каза без всякаква ирония:

– Погледни! Каква категоричност! Две летви, заковани напреки! Най-категоричният знак на земята... и въпреки това... аз чета моето име като името на друг човек, когото не познавам...

Учителя го гледаше подигравателно.

– Ти искаш да бъде на друг човек?! – каза той с неприязън. – Естествено, кой не би желал да забучи собствения си кръст над главата на друго! Може би това е най-високата степен на свобода, а господин Философе?

Философа невъзмутимо седна срещу Учителя, като продължаваше да разглежда кръста и гласно да размишлява:

– Учудвам се как едновременно съм толкова близо и толкова далече от това!

Учителя беше убеден, че той позира по твърде евтин банален начин, а тъкмо в тези последни дни не можеше да понася никакви игрички.

„Намирам се в някакво състояние на абсолютна будност, просто съм «изцъклен» отвътре!“ – беше казал той на Доктора, когато му искаше помощ.

И сега този позираш философ, който също беше виновен пред него.

– Истината е, че си съвсем близо до кръста въпреки желанието ти да бъдеш далече! – каза му злобно той. – Струва ми се, че този път стремежът ти да умреш като повреден робот ти изневерява! Роботите не се плашат, нали?

Едва сега Философа долови нещо от тона на Учителя, усмихна се презрително:

– Че аз не се плаша! Само се отвращавам от символите! Всеки символ е подигравка с разума!

Учителя по рисуване се размя:

– О-хо! А не намираш ли, че всеки разум е подигравка с живота.

Философа пак се вдълбочи в разглеждане на кръста. Очевидно шегата на гърбавия дърводелец му правеше силно впечатление.

– Все пак – каза той – това е най-сполучливият символ... четири противоположни посоки... бих казал... несъразмерното саморазкъсване на всеки човек, при това едната посока е предпочетена – той посочи дългата част на кръста, – но тя води винаги надолу... а може би е знак, че ние принадлежим на онова, което е под нас...

Учителя искаше да му каже нещо по-язвително, ала се чу трясък и той разбра, че иде Доктора.

Беше се отворила вратата на стая номер девет и в коридора се появи съвсем млад мъж, облечен в блестящ собствен халат, обут в елегантни лачени пантофи. Той имаше много слабо лице, с онзи характерен за бързото развитие на болестта възсинкав цвят, с мъртвешка изпъкналост на ябълките и опънати пепеляви устни. Толкова по-ярък беше контрастът с очите му – черни, блестящи и много изразителни. Те издаваха постоянното му състояние на свръхвъзбуда, сякаш животът в гърдите на този човек догаряше с все по-ярки пламъци. Двадесет и осем годишен, неотдавна завършил медицина.

Той съзря кръста, който Гърбавия беше подпрял пред вратата му, прихна да се смее и извика:

– Радост в къщи! – ритна кръста и с ръце в джобовете бавно тръгна към хола.

– Ритай – процеди Гърбавия, скрит зад завесата. – Всички започват с ритане и свършват с ритане!

Доктора се движеше с мъка, беше много болен. Като че само очите му го заставяха да се движи. Дишаше тежко и често се случваше да му прилошава. Ала гласът му си оставаше неподправено свеж и силен.

Като влезе в хола, той угаси с отвращение радиото и седна точно срещу камината. Тогава видя кръста в ръцете на Философа.

– Гърбавия си отмъщава!... Не е бил лош дърводелец! Можем да си направим обща поръчка при него! Но не такива неграмотни надписи! Господин Учителя по рисуване ще изпише нещо калиграфическо, с хубав старобългарски шрифт, а господин Философа ще измисли някаква такава... като на копривщенските гробища... „Ние бяхме като вас, вие ще станете като нас!“ – Той изговори всичко това нервно,

приповдигнато, после отведнъж се обърна назад и попита. – Къде е този красавец? На бас, че се е скрил и отнякъде ни гледа!

След последния разговор между двамата на Учителя по рисуване му беше неприятно да разговаря с Доктора. Философа продължаваше да разглежда дървения кръст.

– Колко интимно сте го прегърнали! – забеляза Доктора. – Предсмъртната поза на една неосъществена човекомашина!

Внезапно Философа се извърна към него и троснато каза:

– Стига с тия ваши представления! Престанете най-после да ни натрапвате себе си! – Той говореше на всички тук на „вие“, а пък те, за да го ядосват, с редки изключения му говореха на „ти“. – Всичко това е заради вашите и на господин Акрабов шеги с жена му!

Доктора направи гримаса на учудване, после се замисли и започна, като постепенно извисяваше глас:

– Господин Философе, ти забравяш, че тук всеки има право на всичко! Това е нашето главно предимство и аз държа на него повече, отколкото на твоето съседство! Тук преди една седмица имаше един човек, който от сутрин до вечер ни псуваше! Помниш ли колко весело беше, когато този гранически и диалект изреждаше майките ни... да ти припомня ли как те наричаше?... Сега вече го няма! Аут! – Спря за миг, говоренето го изморяваше, но той не можеше да не говори. – Влез в неговата стая и се опитай да определиш правата си! Нали ти сам каза, че при нас няма граници, няма власт, няма страх, няма никакви задръжки и всеки може да прави каквото си иска! Как беше, абсолютно свободните хора, а?

Философа не прие предизвикателството. Остави кръста встрани и се облегна, като гладеше оплешивялото си теме.

– Сантименталности! – измърмори той.

– А оня гърбав глупак си мисли, че ме подсеща за нещо, което съм забравил! – каза Доктора, като бъркаше в джобовете на халата си, и измъкна малко листче. – Ето... остават ми още четиридесет и седем дни! Точно четиридесет и седем! – Той погледна с блестящите си очи към двамата.

Гърбавия продължаваше да се крие зад завесата при вратата, за да дочака излизането на последния обитател от горния етаж, земевладелеца Акрабов, когото мразеше най-много.

Учителя приклепна пред камината, струпа малко борини, нареди изкусно пирамидата от дърва и ги подпали. След това безшумно се върна на мястото си. Огънят разгоря бързо, дърветата се обливаха в гореща

смола, съскаха и пращяха. В студения мрачен хол лъхна топлина.

През тия късни следобеди и вечери в санаториума обикновено се мълчеше. Болните се отпускаха в креслата, дремеха и чакаха.

Учителя по рисуване гледаше буйния огън в камината и си мислеше, че ако наистина до утре не му пратят пари, ще трябва да си събере багажа, да напусне този санаториум и тази камина. А вече беше свикнал с обстановката и с мисълта, че именно тук ще дочака края. Учителя предполагаше, че ще издържи най-много до есента. Съзнанието на тази обреченост го хвърляше в най-противоположни състояния. Веднъж, разкапан от жал и болка по себе си, той нареждаше: „Последната ми пролет, последният ми рожден ден, последният Гергьовден в моя живот, последният... май, последният...“ – и плачеше в стаята си с тънък скимтящ глас, а друг път това съзнаване му доставяше мъчителна радост. Приемаше, че със смъртта си отмъщава на всички, които бяха виновни пред него, на бившата си жена, на братята си, на директора на гимназията, който беше съсипал нервите му, за да стигне на края до третото и като че най-желано чувство на животинско безразличие, покорство и тъпост.

Откакто беше завършил Художествената академия, той почти не рисуваше, преподаваше на учениците в гимназията едни и същи уроци, гледаше на работата си през пръсти и рядко се сещаше да работи. След заболяването му и особено след като разбра, че и операцията няма да му помогне, отведнъж си внуши, че е дошло времето да създаде своите шедеври. Донесе в санаториума триножник, платно и бои. Първите дни с вдъхновение и постоянство седеше на терасата и рисуваше. Всички очакваха да видят нещо от околния пейзаж, от това, което беше пред очите им, но картината върху платното излезе непонятна. Нещо като сиво-бяла пропаст между виолетови скали. Някои от тези скали наподобяваха човешки лица или чела и носове, при това всичко устремено надолу. А някъде встрани гледаха три очи. Всички болни, които видяха картината, бяха поразени от трите очи и даже сам Акрабов каза, че човек сигурно е имал и трето око, но го е загубил. Философа забеляза, че всяко от нарисуваните очи има отделен израз и те принадлежат на различни хора.

Учителя свали картината от триножника и без да се замисли много, я хвърли в камината. Те го гледаха слисани, а Гърбавия забеляза:

– Очите изгоряха последни.

После той се зае да рисува други сюжети, от които нищо не излезе и на края захвърли художническия си инвентар зад вратата, и въздъхна

с облекчение. Доктора го запитва защо повече не рисува, а той му се озъби:

– А ти защо не вземеш да се излекуваш!

Огънят в камината стана толкова буен, че те трябваше да дръпнат креслата си назад.

Отвъд коридора се чу щракане на ключалки. Учителя погледна към завесата, където стоеше скрит Гърбавия и се усмихна съжалително.

– Господин Акрабов пак брой парите си! – каза той. – Всеки следобед по това време ги проверява!

– Улеснява наследниците си! – забеляза Доктора.

– Куфарите му са пълни с банкноти, пачки, фишеци, пачки, фишеци, оня ден го видях през прозореца... казва, че е продал триста декара имот, две мелници и... – Учителя не знаеше защо говори това. Просто нещо трябваше да се приказва.

– И пак няма да му стигнат да си купи място на оня свят! – добави с нескрита злоба Доктора.

– Ти нали ще си купиш! – каза Учителя, без да го погледне. От онзи ден не можеше да понася нито Доктора, нито Философа.

Доктора не отговори, защото в този миг се чу шум в коридора, той разбра, че това ще е Акрабов, стана от креслото и забърза към стъклената врата, за да погледа сеир.

В коридора вече излизаше земевладелецът Акрабов, наметнат с тежка кожена шуба, с огромен бастун. Той съзря кръста, дръпна се уплашен назад, после отведнъж коленичи сам в коридора, прекръсти се и го целуна. Доктора се изсмя.

– Хареса си го! – каза той. – Този ще целуне и дявола по задника! Хайде, прибери си го, няма да си поръчваш друг, хайде...

Акрабов вдигна тържествено кръста и го внесе в стаята си. След това влезе в хола бавно, с мъчително достойнство. Доктора го изглежда хапливо и докато седнаше на мястото си, му каза:

– Сега остава да си поръчаш и ковчег!

Акрабов беше по-едър от всички други, почти грамаден, с широки плещи и дълги, силни ръце. Той приближаваше петдесетте, но върху косата му нямаше бял косъм, а широкото селско лице руменееше като лице на гимназист. Изглеждаше тежък, внушителен човек, с господарски навици!

Той не отвърна веднага на Доктора, а седна, облегна се хубаво, като гледаше камината и едва тогава каза:

– Поръчан ми е, Докторе! Но ако ти си забравил да си поръчаш,

сбъркал си, има криза с дървения материал! – От играта на пламъците лицето му изглеждаше още по-внушително и строго със свъсените грамадни вежди, и твърдия осезаем поглед.

Говореше басово, с приятен текбър и макар че беше от Горнооряховско, предпочиташе екането.

Без да погледне някой от останалите, които бяха заобиколили камината, той добави:

– С кръст шега не бива! И рогатият се плаши от него!

Доктора обърна блестящите си очи към него:

– Мръдна ти душичката, а, българино!

Акрабов се наведе напред, взе една цепеница и я хвърли в огъня.

– Ние селяните, Докторе, сме по-близо до земята и не се плашим от нея! А кръстът си е свят знак! – Той като че иронизираше.

Доктора се засмя хрипливо, невесело:

– Свят знак! Единствените свещени знаци за тебе са в куфарите ти!

Сега Акрабов повдигна господарски глава и каза:

– Що! Имам си ги, мои са! Пречат ли ти нещо!

Имаше вид на човек, който води този разговор между другото, а мисълта му е заета с по-сериозни теми.

Гърбавия, който се умори да стои зад завесата, не можа да издържи повече. Той смяташе, че неговото „отмъщение“ ще има невероятен ефект и беше отчаян от хладнокръвието, с което посрещнаха кръстовете. Дръпна завесата и изтича предизвикателно срещу тях, като се хилеше.

– Как сте, братлета? – Гласът му затрепера неврастенично. – Харесаха ли ви мостричките? Иде ми отръки, а? Па да видите как умея да ги побивам! Ако искате може и да ги катраносам, по сто годни ще стърчат над вас, като паметници! Смейте се де!

Философа трепна с неприязън. Учителя гледаше с празно любопитство. Доктора съжалително се усмихна. А Акрабов изгледа строго Гърбавия от горе до долу и неочаквано се расзмя:

– Бога ми, Симчо, ти си бил жив глупак! Други барат жена му, а той си го изкарва на нас!

– Не си прав, Симчо – каза покровителствено Доктора. – Ние само искахме да ти отворим очите, да си знаеш! Въпросът не беше само за твоята жена...

– Млъкнете, че... Гърбавия настръхна и очите му потърсиха някакъв по-твърд предмет.

Доктора стана, отиде при него и се опита да го хване подръка.

– Слушай, Симчо – каза той, като се усмихваше лукаво и намигаше на останалите, – я седни тука... ние сме си наши хора, няма защо да се сърдиш... въпросът беше съвсем прост... Съгласен ли си ти, който от нас остане последен, той да те замести при жена ти!

– Чиста работа! – каза Акрабов.

В това няма нищо... грехота е такава хубава жена... – продължаваше Доктора. – Нали чу за онзи затворник, дето поръчал на приятеля си, като излезе от затвора, да се погрижи за жена му...

– Що някой друг, що ние... – пак добави Акрабов.

– Ти си мислиш, че сега тя стои и те чака? – отведнъж се обади Учителя.

Гърбавия не знаеше как да отвърне. Имаше колебание в очите му, после отведнъж избухна:

– Мръсни изроди! – викна той. – Моята жена не е като вашите шафрантии!

Доктора подсвирина.

– А каква е? – Акрабов се ухили и направи неприлично движение.

Гърбавия побесня:

– Ако още веднъж... ще взема брадвата и ще ви насека! – изкрещя той, блъсна стола по пътя си и излезе, като затръшна вратата.

Доктора и Акрабов се разсмяха. Внезапно Гърбавия се върна, заста на вратата и викна:

– Не! Никакви кръстове! Ще ви забуча по една гола тояга и имена няма да имате, и никой няма да знае, че сте били на тоя свят! И на она няма да ви приемат, мръсници!

Те продължаваха да се смеят. Единствен Философа стоеше невъзмутим, загледан в пламъците на камината.

– Смейте се! Скоро ще гледам как ще се гърчите и тогава ще ви кажа кой ще иде при жена ми! – Гърбавия не беше на себе си, пак тресна вратата, едва не счупи стъклата и побягна из коридора задъхан и зъл.

Настъпи неловко състояние. Пламъците в камината играеха. Играеха и техните отражения по стените.

– Тоя ще вземе някоя нощ да ни изколи! – каза полушеговито Акрабов.

Доктора извади цигара и запали.

– Пази се – рече му той. – Ако рече да коли, сигурно ще започне от тебе!

– Разбира се – отвърна Акрабов. – В тебе няма какво да се коли! Ти така си се самозаклал, че още малко, ще престанеш да крякаш за било и

не било!

Доктора отново подсвирна, като гледаше предизвикателно с блестящите си очи всички поред.

– Угасете цигарата! – неочаквано се обърна към него Философа. – Все пак тук е болнично заведение!

Гласът му беше тих, категоричен, с едва доловим чужд акцент. Беше прекарал дълго във Франция. Това някак личеше в цялото му държане.

– Роботите кашлят ли? – попита го Доктора.

– Ако себе си не щадите, пощадете другите!

Доктора избухна. Той търсеше този момент, като че беше пиян.

– И какво, като ви пощадя! Ще оздравеете, нали? Аз не знам някой в това заведение да е оздравял! Нали, колега! – Той бутна цигарата си в носа на бронзовия бюст. Главата на основателя на санаториума доктор Господов старши леко задимя.

– Досаждате ни! – каза Философа.

– А пък ти така разнообразяваш живота ни, че понякога, честна дума, те бъркам с бюста на този идиот! – незабавно отвърна Доктора и измъкна угасената цигара от носа на д-р Господов старши. После се облегна назад, впери очи в траещите пламъци на камината и каза: – Аз искам да правя всичко, което ми дойде на ум, аз искам да говоря толкова много че да онемея, да гледам и да слушам толкова много, че да ослепея и да стана глух! Искам да имам всички възможни мнения и антимиения, да казвам едно и да върша обратното, да си измислям закони и принципи и да се изплювам върху тях, искам да бъда всевъзможен за четиридесет и седем дни! Всевъзможен! Всичко, но не и философ, защото са само четиридесет и седем дни! Ако можех да не спя, да бъда непрестанно буден, безумно буден, след това всичко ще отмалее, ще дойде умората, ще започне човек да търси, да желае...

Акрабов гръмогласно се разсмя.

– Докторе – рече той, – ама ги дрънкаш едни, като че сме ученички!

– В Държавното гръдоболно имаше един – каза Учителя, – който си подпираше клепачите с лейкопласт, за да не се затварят, и казваше, че за него времето е двойно!

Доктора не отвърна.

Философа го изгледа с иронично любопитство, може би щеше да каже нещо, но замълча. А Учителя по рисуване пак си каза: „Ако и утре не получа пари, трябва да си отида.“

Бяха замлъкнали за миг. Отраженията на пламъците върху стените

на хола се движеха по-кратко. Навън се смрачаваше.

Внезапно зад стъклената врата в коридора се появи сянката на санитаря. Немия се движеше бавно с характерната си походка, отвори почти безшумно вратата и се вмъкна вътре, същински призрак в полумрака. И четиримата отведнъж настръхнаха и погледнаха към приближаващия санитар. Пръв Доктора се опомни.

– Движи се по-човешки, говедо! – извика той.

– Прави ти удоволствие да ни плашиш! – Учителят по рисуване трепереше. – Това ти е номерът на тебе!

– Махай се по-бързо! – викна му Акрабов. – Остави дървата и се махай!

– Още сме живи! – каза с трагичен глас Учителя. Немия дори не трепна. Може би очите му присмехулно се свиха, обърна се и бавно, като разлюляваше дългата си бяла манта, изчезна в коридора.

– Само като го гледам – каза Доктора, – ми се ще да ме вдигне и да ме отнесе при Антон! Тоя тип, управителят, нарочно го е взел!

– Хайде да го повикаме пак! – неочаквано се обади Философа.

– Той самичък ще дойде, господин Философе – рече със съдържана ирония Акрабов. – Няма защо да го викаш! Знаете ли, господа, все ми се чини, че Немия е нещо като съдбата.

– Съдбата е и глуха, и сляпа, и тъпа! – каза злобно Доктора.

Пак настъпи тишина. Чуваше се само прашенето на дървата. Имаше такива дълги часове, когато и шестимата се гледаха и не знаеха какво да говорят, нито какво да правят. Нищо не ги измъчваше така жестоко, както съзнаването на чакането.

Учителя ненавиждаше тишината повече от другите.

– Да знаех, че ще попадна в такъв санаториум – каза той, – щях да си лежа у дома!

– Ако си нарисуваш един дом! – незабавно забеляза Доктора. – Кой от нас има дом?

– О-хо! – оживи се Акрабов. – Каква къща имах само! – Беше казал това поне стотина пъти. – Такова нещо не сте виждали! Най-хубавата и в село, и в околията, идваха да я снимат за една изложба, казваше се „Благоденствието на България“, осем стаи...

– ... мазе като хан... – Доктора продължи заучения текст.

– ... да бях се сетил да си отворя един санаториум, луди пари щях да спечеля... – продължи Учителя, който също знаеше разказа на земеделцеца наизуст.

– Така си е! – каза невъзмутимо Акрабов. – Понякога се чудя дали е

било вярно, може да съм сънувал!

Учителя поиска отново да каже колко подла и мръсна е бившата му жена, след като го е измамил при развода и го оставила без нищо, и колко още по-подли са братята му, които го бяха довели тука и не му пращаха вноските, досети се, че вече много пъти го беше казвал и вече много пъти тримата му бяха отвърждали приблизително едно и също. Акрабов се усмихваше съчувствено и казваше, че всички са подлещи, че човекът още с раждането си е подлец, че и честността е подлост, най-хитрата подлост. Има едно-единствено нещо, говореше по този повод Акрабов, важното е да прекараш живота си добре, приятно и с удоволствие, всичко друго има никак не е важно и тъкмо в това Учителя е събркал. Докторът му се подиграваше, че търси начини да продължи боледуването си, и го съветваше да се отрови или да се хвърли от терасата, вместо да чака да му пратят пари. Не е ли все едно къде ще пукнеш, казваше му той, и твърдеше, че сам скоро ще се хвърли от терасата. Беше определил четиридесет и седмия ден и съвестно броеше. Но най-страшен беше Философа. Знаете ли, каза му той с равния си безразличен глас, вие умирате да ви съжаляват, целия си живот сте прекарвали да търсите и да получавате съжаления, а най-любимото ви състояние е да съжалявате сам себе си. Учителя щеше да го удари. По-късно те му повтаряха в един или друг вариант същото. Единственият, който се беше опитал да го разбере и да му признае страданието, беше Гърбавия. Но на Учителя отведнъж стана обидно защо именно гърбавият дърводелец ще бъде неговият утешител...

– Педро пак се е нарязал – каза Акрабов, като гледаше часовника си.

– Той е най-добре! – каза завистливо Учителя. – Едва ли разбира какво става...

– Управителят нарочно му пробутва бутилките – продължи Акрабов, – дано по-скоро пукне! Защото испанката е предплатила за още една година, заминала е и няма да дойде да си вземе рестото! Така е всякога, когато предплащаш! Това не е санаториум, а морилня, морилня, трупане на пари от мъките на хората!

– Добре, че твоите са натрупани от радостите на хората! – обърна се към него Доктора.

Испанката беше майката на шестия болен, когото наричаха Педро. Баща му, българин, беше починал, а майката имаше вариететна трупа, която пътуваше из Близкия изток.

Акрабов отвори уста да отвърне на Доктора, въпреки че вече беше

свикнал да пренебрегва заядливостта му, когато внезапно се чуха близки пушечни гърмежи, после картечен откос, продължителен и силен.

Четиримата се погледнаха. Даже Философа, който дремеше отпуснат в креслото си, изправи глава.

– И днес! – каза Доктора.

– Този път съвсем близо! – Учителя се заслушваше.

– Не видяхте ли заранта колко полиция се източи отсреща – каза Акрабов. – Този път ще ги избият като пилци! Това са ловните дружини.

Стрелбата стихна.

– Тия шумкари са луди хора! – каза Учителя. – За какво са тръгнали, да ги пита човек?

– А бе те си знаят за какво са тръгнали, само че няма да ги огрее! – Акрабов се усмихна.

Доктора не можеше да понася тази самодоволна усмивка, както изобщо не можеше да понася самия Акрабов, този „чеснов простак“, затова веднага каза:

– Може и да ги огрее! Руснаците влизат в Румъния! Вчера започна боят при Яш!

– Голяма работа! – отвърна земевладелецът. – Па като дойдат руснаците, та ще настъпи раят на земята! Ще им кажат – на, легте и яжте! Кой е днес пролетарий – мързеливият, негодният, тъпият! Кой е комунист – който не иска да работи, който иска да живее за сметка на способните хора!

– Искаш да кажеш, на такива като тебе! – подхвърли Доктора.

– Разбира се! Да не са ми подарили нещо, да не съм откраднал нещо, да не съм излъгал...

Отведнъж Доктора се разсмя. Акрабов го погледна с недоумение.

– На мене ли ги разправяш тия работи! – извика през смеха си Доктора, наведе се напред към Акрабов и тихо му каза: – Не е зле да побързаш с ковчега, защото руснаците са при Яш, след месец-два ги виждам пред вратата...

Смущението на Акрабов трая само секунда. Преди няколко дни Доктора му беше подхвърлил същото.

– Аз мога и да ги дочакам – каза той със злобна твърдост. – Но ти сигурно няма да ги видиш!

Отново се чуха пушечни изстрели, този път по-далече. Болните пак се заслушаха.

– Трябва да си последният глупак да се жертуваш за нещо, което няма нищо общо с тялото ти! – обади се Учителя. – Все едно какво!

Комунизъм? Какво, като дойде комунизмът? Твърдят, че поколенията щели да бъдат щастливи! Какво, като са щастливи! Нали тебе няма да те има, ще те изгризат червеите и друг път няма да се появиш на тоя свят! За какво си се родил тогава?

– А пък ти знаеш за какво си се родил! – отвърна Доктора. – Все това е, охтика, комунизъм, всеки си боледува от болестта... нали, господин Философе? Как ще обясниш тая нахална амбиция на човек да знае за какво живее? Някой марсианин ще припадне от смях!

Философа отвърна веднага. Гласът му беше съвсем механичен:

– Откровено казано, все едно ми е на чия територия ще бъде погребан, на комунистическа или на капиталистическа!

Огънят в камината догаряше. Навън почти се бе смрачило. Шумеше тих дъжд. Учителят си помисли, че е най-добре да отиде да вземе приспивателно и да легне. Още не можеше да свикне с мисълта за своето заминаване. Оттук до гарата, от гарата в София, пустия, разрушен град, после? Все му се струваше, че ако стои, ще има някаква надежда. Може би този Акрабов или Доктора, който беше спечелил милиона от държавната лотария. Тия внезапно спечелили хора са най-ужасни. Учителя тръгна към вратата и отново се върна. Тишината го измъчваше.

– Утре е неделя! – каза той.

– Може би госпожица акушерката ще дойде! – Доктора погледна към своята постоянна мишена, Акрабов.

Земевладелецът се раздвижи.

– Няма я – каза той. – Вече два месеца станаха, как замина...

В санаториума нямаше жена. Единствен Акрабов беше посещаван всяка неделя от една едра, мустаката акушерка, която влизаше направо в стаята му. Преди нея бяха идвали известно време няколко евакуирани госпожици. Останалите му завиждаха, но не знаеха как ги урежда тия работи. А всички бяха по-млади от него.

– ... но за другата седмица може и да се върне...

– По колко ѝ плащаше? – попита Доктора.

– Колкото трябва! – отвърна Акрабов. – Даром никога нищо не съм взел!

– С вашите милиони и харем можете да си обзаведете! – каза Учителя.

Той стоеше между двамата жалостиво усмихнат, истински просяк.

– Кой ти е крив, като не умееш да печелиш пари! Казах ти, нарисуй ми, и готово! – обърна се към него Акрабов.

Учителя направи болезнена гримаса:

– Да ми платиш като на проститутка!

– Нарисувай го какъвто си е, истински! – рече Доктора и се обърна към Учителя. – И аз ще ти платя като на Рембранд!

– Аз си имам принципи! – глухо каза Учителя, като искаше да им изкрещи, че той е голям художник, може нищо да не е нарисувал, но е голям художник, знаеше това, чувствуваше го и не рисуваше именно защото беше голям.

– Но си нямаш куфари! – забеляза Доктора.

Сега Акрабов се надигна, отиде до камината, като се подпираше без нужда на бастуна си, усмихна се дружелюбно на Учителя и му каза:

– Аз не ти искам портрета току-така... Имам една приятелка, моята хазайка в Швейцария, фрау Ботшак... искам да ѝ го пратя... дето се казва, въпросът е за България... те си мислят там, че ние сме туземци, затова ще го нашлапаш с много боя, може да ме направиш и с три очи... и ще му сложиш един хубав надпис: „Последният портрет на господин Иван Акрабов!“ Последният! Това е знаменито, хваща! Нали, господин Философе?

През цялото време Философа гледаше безизразно в камината. Едва ли мислеше нещо. Обаче безцеремонността на Акрабов го подразни.

– Вие сте жалки и смешни! – каза той. Един проси съжаление, а друг проси безсмъртие!

Учителя не можеше да понася нечовешкото му спокойствие, може би защото сам копнееше да бъде като него, и му се озъби:

– Ти какво! След като цял живот не си разбрал как да се живее, сега ни предписваш рецепти за умиране!

– Какво искате да кажете с това? – попита Философа.

– Ти пък защо се напъваш да търсиш съдържание в думите? – наме- си се в разговора Доктора, като се обърна към Философа. – Приеми ги като звуци, като скърцане на вратата или шума в гората! Тук нищо няма съдържание, господине. Всяка дума има всички възможни съдържания! И ти също като господин Учителя си дошъл с венчалния си костюм вместо с погребалния!

Той изговори всичко това силно и вдъхновено, очите му блеснаха още по-ярко, цялото му лице се оживи аскетично и красиво.

„Позира, но хубаво позира! – помисли си завистливо Учителя. – Пък и с един милион в джоба може да се позира дори пред свети Петър.“

Когато в хола се появяваше Доктора, винаги ставаше оживено и интересно. Във всичко, което говореше и вършеше, той влагаше жива

страст, някакво непримиливо желание да се стигне докрай. Нито веднъж Учителя не беше чул от устата му унили, меланхолични думи, не беше доловил в държането му онова безпомощно отпусчане, което усещаше в себе си.

„Аз живея!“ – викаше този Доктор, който сам себе си не можеше да излекува.

Философа беше истинска мистерия. Той като че наистина се опитваше да изобрази нагледно бъдещия човекоробот, за когото надълго и нашироко им бе говорил.

И сега той едва се усмихна и без да погледне някого каза:

– Лигавене! Създавате си слугински драми, мъчите Гърбавия, мъчите себе си, самоубивате се със сантименталност! Господин Акрабов иска от сантименталност да изпрати портрета си в Швейцария, а господин Учителя не желае от сантименталност да го нарисува! Вие сте много болни! – Той произнасяше думата „сантименталност“ с такава интонация, която трябваше да предизвика отвращение.

– Стига си играл на неодоушевен предмет! – извика му Учителя. – Одеве, като видя кръста си пред вратата, душата ти отиде в петите, а сега пак дрън-дрън...

Философа не се засегна.

– Да – каза той с обичайния си тон, когато установяваш нещо безспорно, – все по-ясно разбирам трагедията на този сантиментален свят! Защото бацилите на сантимента предизвикват след това обратна реакция и хуманността на чувството се превръща веднага в своя животински еквивалент, предизвикват най-чудовищните и необясними с никакъв разум постъпки, всички убийци, всички садисти, мръсници, циници, всички са необикновено сантиментални. Забележете пред всяка голяма мръсотия, пред всяка война човечеството става много сантиментално...

Той говореше все едно дали го слушат, или не, по-скоро разсъждаваше гласно.

Акрабов го гледаше учуден. Учителя се замисли върху правотата на това, което беше чул. Единствен Доктора остана извън мислите на Философа.

– Боже мой! – извика той. – Ти си луд, господин Философе! Умиращ и пак категоризираш!

– Единственото спасение на света – продължи Философа – ще бъде, ако измрат сантименталните! Трябва да се заразим с някакъв рак срещу сантименталността! Представете си свят, лишен от ахканията, охканията, от това чувство на мила себедоброта, на радостно страдание за нещо

безвъзвратно, от всеки патос, от цялата безсмислица на всичко, което идва само, за да създаде сантименталното освобождаване на човешката отговорност и зареждането с престъпност, от изкуството, всички тия силни и празни думи, които превръщат всяко същество в център на вселената. Сантименталността – това е най-яркото, проявление на животинския егоцентризъм... Представете си свят като кристална решетка, където всеки атом има и място, и време...

– Нима ти наистина можеш да си представиш това? – попита го Доктора. – А аз си мисля, че търсиш мотиви, за да умреш убеден, че нищо не си загубил!

Философа се обърна към него. Бистрият поглед на сините му очи и характерното присвиване на веждите показваха, че той има намерение да развие своята тема докрай. Това бяха негови внезапни отприщвания, след които щеше да настъпи дълго и празно мълчание.

От коридора се чува бързи, силни стъпки, миг след това в хола връхлетя около четиридесетгодишен едър мъж с румено, засмяно лице. Бялата му манта се развяваше още незакопчана, а изпод нея се подаваше ловджийски колан. Ботушите му бяха кални. Зад него веднага застана дългата бяла фигура на Немия.

Това беше управителят на санаториума, негов собственик и единствен лекар доктор Господов младши.

– Добър вечер, господа! Как сте? Как сте? – извика той възторжено с глас на конферансие. – Защо не слушате музика! – Спусна се към радиото и превъртя копчето. После пак се обърна към четиримата си пациенти край камината: – Настъпват хубави дни и сега ще разберете каква прелест е тука! Време е да излизате на терасата, боровата гора е вашето спасение, господа! Боровата гора!

Лицето му се въртеше ту към един, ту към друг и казваше: „Вие разбирате, че аз трябва да ви говоря нещо, все едно какво и все едно дали ще го чуете, както и на мене ми е все едно дали ще живеете, или ще умрете! Какво ще ви разпраям, мисля, че всичко ви е ясно!“

Може би ги ненавиждаше, а може би постъпваше разумно, като никога не се застояваше при тях повече от десетина минути. Визитите му бяха съвсем формални и веднага след тях той хукваше с пушката си нагоре по билото. Изглежда, че и управителството и собственичеството на санаториума му тежеше. Беше ги предоставил на Немия. Лекуването – на природата.

Той отиде най-напред при Акрабов.

– Как сте? Изглеждате великолепно! Браво! Браво! – Дори не го

погледна, а разбута с крак догарящите дърва в камината.

Отначало болните се обиждаха от пренебрежението и от нескрития, дори ясно фалшив тон на управителя. После това някак им хареса.

Акрабов се изкашля и с най-строг вид каза:

– Господин управител, днеска манджата нещо...

Онзи не го доизчака, обърна се към всички:

– Много моля за извинение, господа! Днес храната не беше на висока... знаете, военно време, чухте одеве стрелбата, хората се бият! Бият се! – извиси глас той. – Но тази вечер сте мои гости! Ще имаме сърна! Това е такъв лукс! Царят, господа, и ние! Сърна! Независимо от това надявам се, че утре ще мога да получа нови продукти... – Той се приближи към Философа, погледна към него с далечно любопитство и неочаквано подскочи: – Великолепно! Погледнете, господа! Той никога не е имал такъв тен! Чудо! Това е салварзанът плюс боровата гора! Продължавайте да взимате, но без никакво умствено напрежение, вашето състояние все повече ми харесва...

Философа изобщо не трепна, но думите на управителя за салварзана оживиха лицето на Акрабов.

После доктор Господов младши застана пред Доктора, който го гледаше предизвикателно насмешливо.

– Как сте, колега? Може би не трябваше да напушате стаята...

– Екстра съм, колега! – отвърна със същия тон, като го имитираше, Доктора. – Да си болен доктор е голямо предимство, всичко си знаеш! Но вие изглеждате великолепно!

Управителят не го доизслуша, а заговори пак към всички:

– Съвсем скоро, господа, ще ви поканя с мене на лов... Ще отидем нагоре към скалите, уверявам ви, това ще бъде много интересно за вас... да вървим всички към билото...

– А защо не и по-нагоре! – забеляза Доктора.

Последен беше удостоен е лекарско внимание Учителя. Управителят спря пред него и вече малко студено каза:

– Вие също изглеждате много добре...

Учителя знаеше последното съдържание на тази фраза, но за да няма никакво съмнение, управителят поясни:

– Вашата предплата изтича утре... аз бих могъл да почакам, но, знаете, правилникът ме задължава... правилникът, макар че аз нямам нищо против да почакам още няколко дни... Може би ще ви пратят пари?

Учителя се разтрепера. Беше му непоносимо, че управителят

дръзна да говори пред всички.

– Едва ли, господин докторе... – отвърна той, като се мъчеше да не заплаче, но сълзите отведнъж го задушиха. – Те се надяваха, че ще умра по-рано! Не може ли някак утре да умра?

– Глупости! – каза управителят. – Вие ще живеете още много! Вярно, състоянието ви е малко особено, но какви по-тежки случаи са оздравявали...

Учителя се овладя в най-последната секунда.

– Ще може ли утре следобед санитарят да ми свали багажа?

– Как! Това е лудост... – Управителят разтърси с негодувание главата. – Разбира се, санитарят ще бъде на ваше разположение и даже ще ви качи на влака... Той мина зад гърба на другите и като бързаше да се измъкнем, каза: – Салварзанът е чудесно лекарство! Опитвайте всички! Аз ще изтичам за вечерята и ще ви помоля при гонга всички да бъдете точни! Сърната не чака, господа! – Той изхвъркна навън така, както беше влязъл. Немия бавно го последва и затвори безшумно вратата.

Учителя по рисуване отведнъж се олюля и едва приседна на своя стол. Идеше му да изтича към терасата и да не се върне повече. Чувствуваше се сам, изоставен и проклет, самотно голо животно, което зъзне пред настъпващия безмилостен студ.

– Ето един, който не е никак сантиментален! – каза Доктора.

Акрабов имаше някаква нова идея. Лицето му вече я отразяваше, той гледеше втренчено във Философа, после приближи внимателно към него и му каза:

– Нали имаше една доза салварзан в повече, продай ми я!

– Нямам нищо излишно! – отвърна Философа, без да го погледне.

– Ще ти платя, колкото искаш! Все едно!

– Казах! Нямам!

Акрабов нямаше намерение да отстъпи, постави ръка върху рамото му и продължи:

– Тия дни ще дойдат моите нови лекарства! Това са най-добрите германски и швейцарски специалитети, най-хубавото, което има в Европа, ти знаеш...

Философа мълчеше и гледеше някъде пред себе си.

– Съвсем сериозно ви казвам – продължи Акрабов, – ей сега ще ви донеса писмото... – Той вече му говореше на „ви“... и забърза към стаята си.

Доктора едва изчака излизането на Акрабов, стана, угаси радиото и дойде съвсем близо до Философа.

– Нямах ли поне един празен флакон? – попита той.

– Защо?

– Дай ми го веднага! – Доктора се усмихна, в очите му имаше зловещо намерение. – Ще го напълня с нещо по-друго! Нека го пратим скоропостижно при Антон!

Антон беше седмият болен, който бе умрял в началото на пролетта, и понеже никой не потърси трупа, погребяха го недалеч от санаториума. От терасата се виждаше разровената пръст и малкият дървен кръст.

Философа повдигна безразлично рамене. Докторовите намерения му бяха съвсем чужди или по-точно той не желаше да участва в нищо, „което не произтича от абсолютната необходимост“.

– Нека и ние извършим нещо! – каза разпалено Доктора. – Как го мразя това животно! Искам да присъствам на агонията му, аз да му направя смъртния акт! Защото, ако не бях спечелил от лотарията, щях вече да съм изгнил в земята, а той щеше да е жив, разбираш ли ме... – Внезапно той се обърна към Учителя, който продължаваше да стои в своето безнадеждно състояние. – А ти защо не се опиташ да му задигнеш нещо от куфарите? За какво са му?

– И това съм мислил! – каза глухо Учителя.

– Аз ще го баламосвам тук, а ти се опитай да влезеш през балкона в неговата стая! – продължи трескаво Доктора. – На твоето място бих го удушил!

Може би едва сега Философа прецени, че става въпрос за „крайна необходимост“ и на свой ред се обърна към Учителя:

– Щом като желаете да живеете, опитайте всичко, борете се! Средствата са без значение! Поне в този момент не бъдете сантиментален!

Учителя се надигна от стола си, погледна двамата си доброжелатели и извика:

– А може би трябва да удуша някого от вас! Защо искате да направя това, което никога не съм правил!

Той беше покъртително искрен.

В този момент се върна Акрабов, като носеше дузина писма и ги тикна под носа на Философа:

– Ти поне знаеш немски, чети, ще имам големи дози, ще ти продам, но само ако ти ми продадеш сега от твоя салварзан!...

– Казах ви вече, че нямам нищо за продаване? – Философа бръкна в джобовете на халата си, измъкна свитък хартия и невъзмутимо се зачете.

Акрабов свъси вежди, погледна злобно Философа, прибра писмата

в джоба си и каза ясно:

– И ти ще се помолиш, ще ми дойдеш, ще ми дойдеш!

В коридора някой пееше. Те се послушаха. Стъклената врата се отвори и вътре влезе Педро. Млад тъмнокос мъж с брадясало от седмици лице, с яркочервен пуловер, облечен на голо, виждаха се косматите му гърди. Очите му бяха черни като Докторовите, но още по-тъмни и мъжествено красиви. Вървеше леко приведен напред, като размахваше ръце, досъщ боксьор, който се качва на ринга. И в двете си ръце носеше по две бутилки ракия. Той затвори вратата с крак, огледа всички с мътен поглед и извика:

– Дишай дълбоко!

Остави бутилките на масата до Учителя по рисуване, пусна радиото, което предаваше забавна музика, и каза театрално:

– Моля, господа!

Отиде към терасата, постоя малко там, неочаквано се опита да съблече пуловера си, но, изглежда, ръцете му не можеха да извършат това. Тогава съзря как Учителя посяга към едно от шишетата.

– Наздраве, господин Учителю! – извика Педро. – Щом и ти пропи, всичко е наред! Дишай дълбоко!

Учителя нервно пиеше.

Педро се върна назад и седна на пода до камината, обърнат към всички.

– Господа, знаете ли какво сънувах? – Той ги изгледа с пиянска многозначителност. – Две червени змии! Едната... голяма, много голяма, навита като баница, с умна глава, а другата мъничка, така си шаваше върху баницата... и двете яркочервени, точно като кръвта на Антон, господа! Същата червенина! Кажете ми, какво значи това! Какво значи, а?

Те не му отговориха.

Педро подхвана мелодията от радиото. Пееше дрезгаво и фалшиво.

Внезапно Учителя по рисуване се засмя силно, предизвикателно, като тупаше бутилката с ръце. После се обърна към Акрабов:

– Ще те нарисувам! Защо да не те нарисувам! Ако искаш и като светия, с ореол, и в църквата да те поставят, и всяка неделя да те целуват бабичките! Готово! Рисувам всичко, което искате, както искате! Кой е пръв! – Той беше вдъхновен от решението си.

„Едно животно нарисувало друго животно!“ – смееше се на себе си.

Земевладелецът се облегна удобно на стола си, помисли малко и каза на Учителя:

– Утре можем да започнем! Обаче искам да ми направиш истински портрет!

– Ще ми внесеш ли таксата?

– Ще внесе!

– Почваме! – викна Учителя. – Последния портрет на господин Иван Акрабов!

Доктора и Философа се спогледаха. Учителя им отговаряше. Акрабов посегна, взе едно от шишетата и се чукна с Педро, който продължаваше да пее едновременно с радиото.

Сега стана много шумно. Учителя заприглася на Педро, а Акрабов се смееше с приятния си мек бас.

Беше се мръкнало и хвърлиха в камината още дърва. По-рано, докато беше жив Антон, почти всяка вече прекарваха така и Педро редовно се напиваше. После имаше един период, когато не можеха да се понасят заедно, Немия разнасяше храната в стаите им, докато отново един по един се събраха край голямата средна маса в трапезарията.

– Знаете ли какво си нямаме сега! – извика Педро възторжено, като се надигна. – Дишай дълбоко!

– Жените се свършиха! – забеляза Доктора.

Акрабов се развесели.

– Знаете ли – каза той, – и по две на човек! Един в Сърбия преди войната така си ги поръчваше! По две на човек!

Най-весел от всички беше Учителя. Отведнъж у него нахлу нова енергия, той пожела да се движи, да прави впечатление, да блести, както никога.

– Ех, господи! – викаше той. – Ние сме на земята, а колко добре ще бъде изведнъж да излезе, че сме на небето!

Не го слушаха. Акрабов подхвана за не знам кой път твърде пикантната история за двете сестри, които се заклели да го притежават едновременно. Той разказваше приятно, с точни, мръсни думи и след всяко изречение се заливаше от добродушен смях. Смееше се и Доктора. Единствен Философа продължаваше да гледа на всички с неизменното си безразличие.

„Най-страшното нещо за човека – това е свободата! Аз се ужасявам от свободното развитие на ума и ви предричам, че не е далеч времето, когато хората още в зародиша ще започнат да изменят бъдещия човек в някакво определено направление, да се създадат човекороботи и така най-после животът да придобие смисъл.“ – Така беше казвал този доктор по философия...

Неусетно и страхливо на вратата се появи Гърбавия. Той беше стоял в стаята си нещастен и сам, беше се заклел, че никога повече няма да стъпи горе. Но когато дочу музиката, дрезгавия глас на Педро и смеховете на другите, той започна да се приближава. Вървеше по коридора и се приближаваше. И това, че те не чувстваха отсъствието му, че нямаха нужда от него, че въпреки злобните кръстове, които бе поставил пред вратите им, продължаваха да се веселят, го огорчи и натъжи много повече от всички обиди, които бе понесъл заранта.

Неусетно той се вмъкна вътре.

Пръв го забеляза Акрабов.

– О-хо, Симчо! – извика той. – Ела, мойто момче, ела!

– Пристигай, кръстоносецо! – извика му и Доктора. – Никой нищо няма да ти направи!

Гърбавия приближи колебливо. Педро веднага му подаде шишето. Дърводелецът пи с отвращение.

– Слушай, Симчо – каза Акрабов дружелюбно, – Защо се разсърди? Щом говорим за жена ти, значи, заслужава, значи, има за какво да се говори! Никой не ти е казал нищо лошо, а ти веднага ни изпрати на гробищата! Сега да се помирим... покажи ни пак снимката!

Гърбавия беше смутен. Той въртеше голямата си глава към всички и умолително казваше:

– Не... сега не...

– Дишай дълбоко! – каза Педро и пак му подаде шишето.

– Слушай, Симчо – приближи към него Доктора. – Дай снимката и кажи за индийската хватка!

– Кажй им! – подкани го Педро. – Да разберат, че гърбицата не пречи.

Всички се хилеха. Преди няколко дни бяха напили Гърбавия и той разказа една фантастично гнусна история, която той наричаше индийската хватка.

– Моля ви се... – Той наистина ги молеше. Те гледаха на него като средство за забавление, може би смятаха, че са платили входа и трябва на всяка цена да си получат забавлението.

– Ще си отидем неграмотни бе, Симчо! – каза Акрабов. – Ти разкажи, а после аз ще разкажа една още по-така... или... Той се обърна светнал към другите. Беше във възторг от идеята си. – Искаш ли да поръча една жена да дойде тука! За такова нещо плащам в брой!

– И аз плащам! – каза Доктора. А не е ли по-добре да пишеш на жена си да дойде, ние ще ѝ платим разносните!

– Разбира се! – каза Акрабов.

– Веднага да дойде! – извика Педро.

Гърбавия усещаше познатата картина. Той отведнъж се разплака:

– Моля, оставете на мира жена ми! – Приличаше на дете, безпомощно сред възрастни пияници.

– Че какво лошо има да ни научи и нас! – продължи Доктора...

Гърбавия хълцаше горко и се готвеше да си върви.

– Моята жена не е такава... – каза той.

– Кажете, нашата жена! – обади се Учителя по рисуване, който чувствуваше желание да се прояви. Всички се разсмяха.

– Пак ли започнахте! Пак ли! – изпищя силно Гърбавия. – Аз на вас... – Той не довърши и побягна. Беше направил всичко, което можеше да направи, за да ги смили или да ги възпре.

Те продължаваха да се смеят оживени, развеселени и сега най-малко приличаха на тежко болни.

Внезапно радиото прекъсна музиката. Чу се гласът на говорителя, глулаво тържествен:

– Внимание! Внимание! Въздушна тревога! Първа, трета, пета... Внимание!... – Електрическият ток спря, с него и гласът на говорителя. В хола остана да тлее само камината. При тях се втурна управителят.

– Господа – каза той с героически трагизъм. – Съветвам ви да слезете незабавно в скривалището!

Отвърна му смехът на Доктора:

– Колега, сериозно ли държите да се спасим?

– Умрял някой да си хаби бомбите за нас! – отвърна и Акрабов.

Управителят разпери ръце, беше изпълнил дълга си, излезе.

Единствен стана Философа. Учителя злобно го подигра:

– Не бойте се, господин Философе! Бомбите са само за сантименталните!

Сега останалите като че се почувстваха по-свободни. Педро продължаваше задъхано и дрезгаво да пее песента от радиото, Доктора приседна до камината, Учителя пиеше с настървение, а Акрабов безпричинно се смееше.

Така ги завари боботенето на самолетите, които минаваха над планината.

– Ха по той случай наздраве! – извика Педро, като ги чу.

Внезапно през хола изтича Гърбавия с фенер в ръка, застана на терасата, замах с фенера и ревеше, колкото му глас държи:

– Хееей! Хвърляйте тука! Тука! Хееей, хвърляйте! – Беше полудял.

Отвърнаха му с гръмогласен смях.

Заранта след гонга пръв се надигна Учителя. Беше съвсем отпаднал, болеше го главата. Излезе на терасата. Утрото беше слънчево, над планината се разкъсваха тънките паяжини на облаците, измитата от дъжда природа блестеше.

Тъкмо слънцето събуди у Учителя най-мрачни мисли. Той си спомни снощното решение да рисува Акрабов и така някак да се погаври с всички, които виждат едно, а рисуват друго! „А исках да си умра чист!“

Последната мисъл го разнежи. Той погледна от терасата надолу, трябва да имаше десет метра. Бяха твърде много, за да остане човек чист.

Тръгна да се разхожда, като обираше с ръка росата върху железните перила. Тогава съзря между дърветата гроба на Антон.

„Ето – каза той, обзет от просветление, – отсреща спокойно си лежи Антон. Може от дъждовете да се е поразложил. А след някой и друг ден молекулите и атомите на тялото му ще се слоят с почвата, ще станат на земя и на вода и ще тръгнат по света. А може би водата ще ги отнесе надалече и скоро собствената му жена ще си пийне, непременно ще си пийне, и децата му ще си хапнат хляб, в който ще има нещо от баща им, и всички други, които вече са го забравили, ще ядат и ще пият от онова, което е било негово тяло, и няма да усетят. Ето какво представлява всичко! Това е! Няма нищо повече и не може да има! И кой знае колко мъртъвци живеят в мене, даже ги усещам как понякога се отделят един от друг и искат да се появят сами... Боже мой, наистина ли всеки жив носи в себе си мъртвите?... За какво ми трябва да зная? Не един Акрабов, а три милиона акрабовци ще нарисувам, както искат, като благодетели, като светии, като императори, като гении, както искат, така ще ги нарисувам. Едно животно рисува други животни!“

Акрабов не беше забравил днешния сеанс. Той се обръсна старателно, облече върху пижамата официално черно сако и накичи реверите му с ордените и медалите, които носеше, за да ги поставят в гроба му.

– Е, какво ще кажат за това в Швейцария! – попита той Учителя, като застана до него на терасата.

В този миг пристигна и Гърбавия. Той поздрави много любезно и съобщи, че за обяд ще имат кюфтета от сърнешко месо. Нищо не беше останало от снощната истерика. После услужливо донесе триножника и боите на Учителя, премести удобно стола на Акрабов и се въртеше около тях.

Учителя започна работата си с погнуса. Акрабов седеше срещу него и подреждаше ордените си.

– Криех ги – каза му той, – ще се полъже някой айдук, че са чисто злато, а то и държавата фалшива, и ордените фалшиви!

– Само ние сме истински, бай Иване! – обади се верноподанически Гърбавия.

Учителя го изпрати да му донесе още бои и се зае опъне платното. През това време Акрабов гледаше завистливо бюста на основателя на санаториума.

– Да можеше да ми направиш нещо такова! – рече той. – Но пък как ще се превози дотам! Сигурно ще го ступят или ще го откраднат!

Гърбавия бързо се завърна.

Учителя разглеждаше модела си и все повече се разтреперваше.

„Ах тая свиня! – викаше на себе си. – Ще увековечавам тая мръсна свиня!“

А Акрабов във великолепно настроение разказваше нему и на Гърбавия:

– Знаеш ли какво нещо е тази фрау Ботшак! Бонбониера! Трябва да има сто, сто и десет кила, женичка и половина. Аз, господине, съм ориенталец... а тя ме пита, господин Акрабов, ако всички българи са като вас, вие сте велик народ.

Той плуваше в пренебрежително блаженство. Беше щастлив и снизходителен. Учителя си мислеше, че всички свини, които са рисувани в историята, са стояли пред своите художници щастливи и снизходителни.

– А как се разбираше с нея, бай Иване? – попита угоднически Гърбавия. – На какъв език?

– То, братче, ако за тая работа трябваше език, щяхме да се раждаме говорещи! – изтърси Акрабов и сам се засмя. – Симчо, донеси ми една възглавничка!

– Ей сега, бай Иване! – Гърбавия отново послушно изхвъркна навън.

След всички скандали винаги ставаше така. Гърбавия се превръщаше от честен, оскърбен човек в най-покорен слуга.

Когато платното беше опънато, влезе Доктора. Идеше сърдит, с още по-бледо и посиняло лице. Той угаси радиото и се измъкна на терасата. Малко след него дойде и Педро, подпухнал, недоспал. Повъртя се из хола, без да знае какво да прави. Пусна радиото, извади тесте карти и седна да си реди пасианс. Това беше любимото му развлечение, можеше

да стои денонощно над картите. Всички тия безброй „хвърлени“ пасианси трябваше да отговорят на един-единствен въпрос, който той не смееше да произнесе.

Доктора се върна и ядосан угаси радиото.

– Ще го хвърля от терасата! – каза той.

Педро вдигна глава.

– Аз искам да слушам музика! – каза той с леко повишен тон.

– А пък аз не искам! – Доктора бавно се разхождаше. – Нека поне един ден всичко да бъде истинско!

– Пусни веднага радиото! – извика Педро, като гледеше заплашително Доктора в лицето.

Онзи се усмихна зло:

– Предпочитам ти да ми попееш!

Педро се надигна и пристъпи към него. Намеренията му бяха очевидни. В сравнение със слабичкия, едва дишащ Доктор той изглеждаше почти спортист. В очите му светеше познатата мрачна решителност.

Доктора се облегна на рояла, усмихна се презрително и каза:

– Не се подвеждай по испанската си кръв, малкият? Бъди верен на българската си половинка!

Педро приближи на крачка от него. Брадясалото му лице изглеждаше безумно устремено. Още миг и от него можеше да се очаква всичко.

– Как ми се иска Педро да го напердаши! – каза Акрабов на своя художник.

– Пусни веднага радиото! – изговори Педро, като разчленяваше сричките и ръцете му вече се вдигаха: – Защото...

Доктора остана спокоен. Блестящите му очи отразяваха хладнокръвно заплашителното безумие на Педро. Изглеждаше снизходително любопитен.

– Защото? – попита той. – Какво можеш да направиш? Целият си прогнил, оттука чувам как ти свирят каверните, не виждаш ли, че душата ти вече е на езика! Какво можеш да направиш?

Като че ток мина през тялото на Педро.

– Аз ще ти... – Той протегна ръце, неудържимо се наклони напред, за да се олюлее внезапно в следващия миг, и в пълна слабост се свлече върху килима.

Доктора му обърна гръб и като се разхождаше, каза с убийствен тон:

– Всеки е жертва на кръвта си, господине! А ти си възможно най-лошата комбинация – българо-испанец! Дишай дълбоко де!

Педро безсилен мълчеше. Гърдите му горяха във внезапно пламнал огън, тялото му безспирно падаше от непреодолима слабост.

– Дайте ми нещо за пиене! – помоли тихо той.

Доктора продължаваше да се движи напред-назад и да говори:

– Четиридесет и шест дни! Искам тия четиридесет и шест дни да бъдат истински, за да мога да кажа, че живях на земята четиридесет и шест дни мои, само мои... От утре ще си сменя стаята, ще отида в двадесет и втора, там, на края, ще се заключа и няма да изляза. Не искам нито да ви виждам, нито да ви чувам!

Учителя беше започнал скицирането на портрета, а Акрабов, като съзнаваше тържествеността на този миг, величествено позираше. Гърбавия стоеше до него като паж.

Онова, което Доктора казваше, им беше отдавна, отдавна познато. Изобщо нямаше нищо, което да им бъде наистина интересно, да ги изненада, може би защото и не съществуваше нищо, което да изменя ясния ход на съдбата им.

Едва сега Доктора забеляза сеанса и приближи към тях.

– Я виж колко си заслужил! – каза заядливо той, като разглеждаше ордените на Акрабов.

– Пречиш ми да работя! – каза Учителя, защото Доктора беше засанал между него и модела.

– Преча на вдъхновението ти! – продължи да се заяжда Доктора. – Какво всъщност рисуваш ти, светец? Герой?

– Има ли някакво значение? – Учителя не можеше да му прости онзиденшния разговор, когато той го помоли за малко пари в заем, а Доктора усмихнат попита: „Имат ли някакво значение парите?“

– Нарисувай го – злобно продължи Доктора, – както е бил в наборната комисия! Човек срещу чисто злато!

Всички знаеха, че Акрабов е спечелил богатството си по малко особен начин. През 1915 година той се случва мобилизиран в наборната комисия. И докато е траела войната, хитричко подменял наборните картони на богаташките синове да идат на лека тилова служба, а вместо тях е пращал на фронта други. Разбира се, срещу заплащане.

Доктора беше много чувствителен към този факт, защото баща му беше загинал при Завоя на Черна.

– Разбра ли защо вчера целуваше кръста? – каза той на Учителя, като сочеше Акрабов. – Нарисувай го, както целува кръста, тоя мръсник!

Акрабов безочливо се усмихваше.

– Не отричам – каза той, – всеки печели, както може. Но като ще

казваме истината, да я кажем докрай! Трябва да се знае, че аз не съм отивал при роднините на мобилизираните, не съм предлагал никому услуги, а те сами идваха при мене да ме молят с парите си, да пратя други да мрат вместо синовете им! Сами! Идва даже един, който, за да спаси по-големия син, ми предложи по-малкия и триста грама зъболекарско злато! А пък мене какво ме интересува, че се бият, че някой обявил война за нещо си, че идиоти тръгнали да мрат! Какво ме интересува! Все едно ми е, както сега на цял също му е все едно жив ли съм, или съм мъртъв! – Той гледаше спокойно Доктора с големите си сивозелени очи и се подиграваше на заядливата му детинщина.

– Ти си възхитителен мародер! – каза Доктора. – Почвам да те уважавам! Да ти кажа право, ако можех да остана, бих искал да живея като тебе и по-големи мръсотии да направя! Рисувай, Учителю, рисувай, може и ти да получиш някой орден, посмъртно!

Той се дръпна и тръгна към терасата. Вече го тресеше. От два дни температурата му заплашително се покачваше.

– Доста хора се побъркаха от лотарията! – забеляза спокойно Акрабов. – Един от нашата околия на времето спечели милиона, шашна се като негова милост, върна се у дома и изкла домочадието, всички до един ги изкла, да не му откраднали милиона!

– Ох, да можех! – възкликна Доктора от входа на терасата. – Не искам да прекарам последните си четиридесет и шест дни с такива изроди като вас! Ако не беше този милион, щеше да бъде по-човешки!

– Не вярвам, че страдах толкова много от милиона! – обади се Учителя.

Докато траеше този разговор, Педро се вдигна мъчително, излезе и съвсем скоро се върна с пълно шише ракия. Седна на мястото, където беше ненареденият му пасианс, и мълчаливо почна да пие. Всички знаеха, че Педро можеше да пие само пред хора.

– Колкото повече време минава – каза Учителя, – толкова си мисля, че съм си проиграл живота. Ако сега започвах, всичко щеше да бъде съвсем друго. Вместо да се занимавам с разни драсканици и да уча малките кретенчета да търсят нещо, което не съществува, щях да стана фалшификатор. Одеве си казах, че сигурно единственото пълноценно удоволствие на този свят е да можеш да се подиграеш с другите. Представи ли си: правя водните знаци върху хартията, изработвам си матрица и започвам... тонове банкноти, всякакви валути, долари, марки, лири, левчета, каквото си искаш!

– Това си е истината! – възкликна Акрабов. – Кажете ми на него!

Какво ще се заблуждаваме, колкото и да обличаме човека с разни измишльотини, той си остава гол! И като имаш силата, почваш да удриш! Помен да не остане! По едно време мислех да закупя целия лук в страната или сиренето, да омета пазара и после – цената! Яж, простотийо, но плати! Плати.

– Аз не току-така ти го казвам – продължи Учителя. – Имам ясна идея за тия водни знаци и за печатането! Десет години съм мислил върху това! Аз съм много повече фалшификатор, отколкото художник! – хвалотеше се той. Отведнъж му се прииска да се изкара по-хитър и по-мръсен от всички.

Доктора го слушаше замислен. Само Гърбавия приемаше думите им като шега, която по-умните и по-силни от него могат да си позволят. Беше щастлив, че не го закачаха.

Дойде и Философа. Той притвори вратата след себе си, закопча халата, като оглеждаше внимателно всички. После застана на средата на хола и със зле прикривано вълнение кача:

– Господа, тази нощ по време на въздушната тревога някой е влязъл в моята стая и е задигнал от чантата ми двата флакона салварзан!

Гърбавия подскочи:

– Как! Двата флакона с онова, хубавото лекарство!

– Последните ми два флакона! – каза Философа.

Акрабов изслуша съобщението невъзмутимо и после възкликна:

– Тююю, язък?! Пък все си мислех, че ще ми ги продадеш!

– Съвърши салварзановата философия! – каза радостно Учителя и продължи да рисува. Точно в този момент той беше приятно възбуден от това, че рисуваше не друг, а този Акрабов.

Философа се владеше.

– Въпросът е по-друг – каза той. – Ако в това имаше някаква логика, ако е борба за живот, то аз мога да разбера подбудите...

Доктора се извърна от входа на терасата и му извика:

– Ако е нужно, за да остане жив, който и да е от нас, да ти се изпие кръвта, след десет минути няма да те има!

– Чудесно! Браво на крадеца!... – каза Учителя.

– Съгласете се, че това е нечовешка постъпка. – Философа напускаше своите позиции.

– Какво сантиментално възклицание! – подхвърли Доктора.

– Господа – ограбеният вече се вълнуваше, – моля този, който извърши кражбата, нека ми върне лекарствата, защото...

Внезапно Акрабов се надигна от креслото и при това движение

ордените му се раздрънчаха. Той отправи силен и ясен поглед към смутеното лице на Философа и каза:

– Аз взех салварзана! И ти казвам, че няма да го върна! Парите ще си получиш веднага! Колко? – Той бръкна в самото си.

Философа побледня.

– Така и предполагам – каза объркан, – но вие знаете ли...

– Нищо не знам! – Акрабов стърчеше като скала. – И да ме обесят, няма да ти го върна! – После злобно добави: – Откъде-накъде ти ще живееш, а аз ще умирам! За това, че си имал връзниците да го купиш! Да не си с нещо по-способен от мене, по-умен, по-добър! Не, бате, тук трябва да има справедливост! Ако ще мрем, всички ще мрем, но откъде-накъде един ще се спасява?

– Браво! – извика възхитен Доктора. – Това се казва чист българин!

Акрабов извади портфейла си, измъкна няколко банкноти:

– Ето ти парите! Да не дрънкаш, че съм го откраднал! Аз не съм крадец, но неправдите не мога да понасям!

Философа стоеше слисан.

– Съгласи се – обърна се към него Учителя, като продължаваше да рисува главата на Акрабов, – че той постъпва според твоите разбирания! Нали това ни проповядваше! Всяко действие да се определя от крайната необходимост! Ако аз зная, че салварзанът ще ми помогне, още днес ще го задигна от него!

– А аз от тебе! – рече весело Гърбавия.

Най-после Философа преодоля изненадата си, приближи Акрабов, гладкото му чиновническо лице аленеше.

– Моля ви се – каза той с изменен глас, като гледаше Акрабов в очите. – Върнете ми лекарството! Няма да съжалявате за това!

Акрабов се усмихна и го потупа свойски по рамото:

– Взимай парите и край! Пито – платено! Хайде да си ми жив и здрав! – готвеше се да си седне.

Философа продължаваше втренчено да го гледа. Каза:

– Господин Акрабов, съвсем сериозно ви съобщавам, че единият от флаконите е пълен със салварзан, а другият с... отрова!

Всички трепнаха. Доктора извърна глава към тях.

Учителя престана да рисува, Гърбавия опули очи. Само за Педро, който продължаваше да пие, всичко си остана безинтересно.

Акрабов се разсмя отведнъж.

– Ти какво ме мислиш мене бе! – викна той на Философа. – Разправяй ги тия на Педро или на някое сукалче!

– Господа – продължи невъзмутимо Философа и се обърна към другите. – Вие сте свидетели, аз го предупредих и не отговарям за последствията! Не отговарям!

Настъпи тишина. Никой не знаеше какво да мисли, Философа обаче не беше хвърлил всичко. С мъчително колебание той каза на все още изправения Акрабов:

– Всъщност аз ви моля да задържите салварзана и да ми върнете отровата!

Това не беше изненада, защото откриваше обща тайна. Почти всички носеха някъде на дъното на куфарите си приспивателни и отрови. Философа беше първият, който дръзваше да обяви.

– Че за какво ви е тази отрова? – възкликна с недоумение Гърбавия. И през ум не му беше дошло да се трови.

Едва сега Философа се смути истински:

– Аз се страхувам, че ще агонизирам... и много ще ме боли... затова взех отровата... А салварзанът, господа, е празна работа! След като досега не ми е помогнал, не вярвам да ми помогне...

До този момент Акрабов се колебаеше. Лицето му беше вдълбочено, отговорите бяха различни, ако беше някой друг, той не би му повярвал дори за секунда, но Философа! И все пак!

– Лъжеш! Лъжеш! – ревна той отведнъж и се спусна, та улови философа за реверите. – Виждам те по очите, че лъжеш! Ти знаеш, куче, че салварзанът ще те спаси, и сега ме баламосваш с някаква си отрова! Лъжеш! Аз ще се спася аз! – Отведнъж се усмихна, готов да му прости, кротък. – Нали лъжеш? – И се засмя. – Хитър си ми ти, господине, не току-така имаш два факултета, но аз и по-хитри от тебе съм превъртал, та тебе ли! Отрова, а? – И внезапно му извика: – И отрова да е, аз ще я взема! Моя е! А ти се трови с нещо друго!

Краят на това стълкновение беше вече ясен, но не се стигна до него, тъй като през стъклената врата влезе управителят. Както обикновено с бяла манта, наметната върви ловджийските му доспехи. Беше засмян.

– Добър ден, господа! Как сте? Как сте? – поздрави шумно той и бързо ги огледа подред. В погледа му имаше някакъв особен въпрос, сякаш той проверяваше нещо много важно. Дори гласът му беше неестествено звънък и весел.

Спря пред портрета. Акрабов беше оставил на бюрото му бележка, че плаща сметката на Учителя за един месец напред.

– Bravo! Bravo! Господин Учителя си разбира от работата! Някакви оплаквания? Няма, нали? – Забеляза Педро, който стоеше отпуснат над

масата с пасианса. Някой беше скрил шишето. – Горе главата! От какво си се омърлушил!

Педро го гледаше с мътен поглед.

– Как беше това! – Управителят се опита да подхване мелодията на характерен испански танц: – Та-рам-па-пам... – а всъщност скришом продължаваше да ги оглежда изпитателно.

– Много си весел днес, шефе! – каза мрачно Акрабов. – Да не пристигат нови клиенти?

– Клиенти няма вече! – извика управителят. – Какво друго ни остава, господин Акрабов, освен да се смеем! Нали знаете, няма нищо, за което да не можем да се смеем!

Сега се обади Доктора:

– Предполагам, колега, че с нас добре се забавлявате?

Управителят тръгна дружелюбно между тях. Безпокойството му се разся, като че би ги прегърнал, с такъв жест на домиляване им заговори:

– Знаете ли, господа, интелигентността на съвременния човек може да бъде оценявана само по способността му да се надсмива над всички и най-вече над себе си. Представете си колко велик е човек, когато превърне собствената си драма в шега!

– Майтап! – каза Гърбавия в знак, че е разбрал интелигентските приказки на шефа.

– Та не се ли шегуваме, като твърдим, че живеем! – безоблачно усмихнат, ги попита той.

– А пък ние се шегуваме, като твърдим, че умираме! – отвърна със същия тон Доктора.

Управителят се замисли за секунда и после все така засмян каза:

– Аз често съм си мислил: Какво всъщност представляваме ние? Някакво там нищожно съчетание на материя, микроскопски невидимо, захвърлено върху някаква жалка бактерия, наречена Земя! Боже господи, откъде това нахалство да си мислим, че съществуваме като нещо, че имаме сила, разум, интереси! А помислете си, че тази Земя е един атом, част от молекулата на по-висш организъм... да кажем, защо да не сме част от урината на едно гигантско животно... – Той беше ентузиазиранин.

– Колега – каза Доктора, – ако продължите още малко в същия дух, всички ще се хвърлим от терасата с ентузиазъм.

– Чак пък урина... – изсумтя Акрабов – мирише!

– Тежко на това животно, което ще има нас в урината си! – добави Учителя.

– Защо не, господа! – управителят отиде при бюста на своя брат и

допря лицето си до неговото. – Според моя брат, основателя на това чудесно заведение, животът, господа, това е отвращението на материята от себе си! – И внезапно си тръгна. – За обяд ще получите нещо ново, десерт по половин литър чиста албанска боза!

Излезе така, както бе влязъл.

Отдавна не беше ги гледал на рентген, нито им бяха правени лабораторни изследвания, нито пък се предписваше някакво лечение. Той знаеше, че това е безсмислено, че огромните дупки, които зееха в дробовете им, не можеха да се запълнят, и нямаше защо да се заблуждава. И те знаеха. Дори по-ясно от него. Защото дробовете бяха техни.

– Той е велик идиот! – каза Доктора, след като тишината се възстанови. – С две приказки прекрати вашия спор, салварзан или отрова, излезе, че е все едно, както е все едно колко е спечелил господин Акрабов от продажбата на фронтоваците!

Никой не продължи. Доктора отново се върна в слънчевия квадрат на терасата, погледна надолу, където зеленината се катереше вече по склоновете на планината, този предизвикателно чист и хубав пролетен ден. И без никаква печал каза:

– Много дълго е това чакане!

Внезапно Педро вдигна глава над картите. Лицето му изразяваше решителност, отчаяна устременост в единствената, вече мамеща посока. С усилие той се изправи и каза дрезгаво на себе си:

– Тогава какво остава? Какво? – После тръгна, като залиташе напред към перилата на терасата, стигна до вратата и извика: – Стига вече! Стига!

И това му състояние им беше познато. Акрабов забеляза:

– Прибери се, ще протинеш!

– Мислите, че ме е страх! – Педро трепереше. – От какво може да ме е страх? – Той ги изгледа с мътния си поглед. – Как сте ми противни всички! И тоя гаден Доктор, който не може да лекува, и това леке, Учителя по рисуване, който не може да рисува, и тая гърбава маймуна, и тоя швейцарски мръсник с медалите...

– Щом почна да дърдориш толкова, пак ще се разкандърдисаш! – каза му Акрабов. – Или се хвърляй, или се прибирай да не протинеш!

– Мислите си, че ме е страх! – повтори Педро. – Викнете Немия! Да отиде долу да ме чака! – Той тръгна решително към терасата.

Доктора излезе след него.

– Чакай – рече той. – Сигурен съм, че ти никак няма да се колебаеш, ако между нас имаше една жена! Жена ти трябва на тебе и всичко

ще се оправи!

– Млъкни! – изпищя Педро.

Доктора се обърна към другите:

– Господа, не е ли най-добре да пратим по Немия едно сърцераздирателно писмо до женския манастир и да помолим калугерките да ни посетят! Ще ги напием здравата, ще си поиграем... представете си, ние издъхваме, а около нас танкуват калугерки, пеят божествени химни, също като при Хаджи Димитър! – Той говореше вдъхновено.

– Браво, Докторе! – извика радостен Акрабов. – С калугерките ще се приближим до бога!

Педро помисли, че всичко това се отнася до него и им извика:

– Вие сте мръсни свини!

– Да – обади се и Учителя. – Наистина, сега повече отвсякога ни трябва жена!

– Млада, стара, все едно, жена да е! Жена! – Акрабов беше попаднал на своята тема. – Знаете ли, от години не съм се чувствувал така... ах, къде е Ботшак!

– Всички сме мъже на място! – каза Доктора.

– А можеше този чешит – Акрабов се ухили, – управителят, да назначи една сестричка, да си живеем всички като семейство!

Всъщност преди Немия в санаториума работеха две жени. Бяха грозни, дебели и цинични. Те веднага разбраха изгодата, която можеха да получат сред това общество от умиращи мъже. И се съгласяваха съвсем охотно с любовните намерения на пациентите. Ала се явиха два компрометиращи случая на кражби, преди още болните да са предали богу дух, и освен това някъде в София бяха дръннали, че доктор Господов младши нарочно държи тези яки жени, за да печели пари и от тях.

Управителят ги изгони. Оттогава само Акрабов беше посещаван от жени, на които наистина плащаше, както плащаше на горския пържени-те пилета, които му се донасяха всяка вечер в продължение на цяла година.

Педро стигна до края на терасата, разбира се, без никакво намерение да се хвърли долу. Но като се връщаше назад и небрежно гледаше към стаите, той забеляза, че завесите на седма стая са спуснати. Любопитно надникна през пролуката.

Вътре, отметнала глава, лежеше жена. Педро потърка очи. Наистина жена.

Той се втурна към другите.

Те бяха оживени, както никога досега. В санаториума имаше жена! Когато Педро им съобщи, не му новявяха, после всички се втурнаха към седма стая, натиснаха заключената врата и едва не я разбиха. Гърбавия събра всички ключове и шперцове, които можа да намери. Вратата се отвори и върху леглото на оня нещастник Антон те видяха жената.

Тя спеше тежко. Беше отметнала глава върху бялата възглавница така, че се откриваше дългата ѝ нежна шия. Виждаха само профила ѝ. Изглежда, нямаше повече от осемнадесет-деветнадесет години. Тялото ѝ се очертаваше под одеялото, малко слабо и въздълго. През разкопчаната болнична пижама се виждаше част от превръзка.

В следния миг дишането ѝ се затрудни, тя се раздвижи и обърна лицето си към тях. Последва дълга тишина. Всички до един мълчаливо гледаха лицето ѝ. Беше невероятно красива. От ония лица, чиято нежност и хубост мигновено привлича, изненадва и предизвиква всеобщо възхищение. Отдавна, отдавна не бяха виждали истински женски лица, може би и затова прехласването им беше двойно по-силно от изненадата. Косите ѝ бяха кестеняви, късо подстригани и прави като на ученичка, разпилени върху високо умно чело. Имаше гъсти, но силно извити вежди, които се пресичаха с изящна строгост. И много дълги, като на спяща кукла мигли. Те затваряха очите ѝ със спокойна радост и като че подсказваха на устните усмивката. Страните ѝ бяха малко продълговати, с онази пленителна слабост, която иде да подчертае съвършенството на линиите. Или както Доктора щеше да каже след време – като че господ е загубил осмия ден, за да я извае. Най-силно впечатление им направиха устните, женствени, алени и полуотворени. Навярно тя сънуваше нещо много приятно, защото от време на време страните ѝ се раздвижваха, цялото ѝ лице се усмихваше. Макар и побледняло, то не приличаше на познатите туберкулозни лица с тяхната неестествена руменина или болнава бледост. У нея имаше нещо съвсем свежо и може би здраво.

– Богиня! – каза на края на общото мълчание Акрабов.

До него Доктора беше устремил блестящия си поглед към това чудно създание, което изневиделица се беше появило пред тях. От другата страна Учителя по рисуване гледаше изненадан и като че малко раздразнен от това, че всички бяха тук. Не можеше да понесе колективното възхищение, общото признание. Между тях Гърбавия беше промушил голямата си глава и гледаше с нямо учудване. А Философа се беше втренчил, сякаш явлението си оставаше необяснимо и красотата ѝ не се побираше в представите му. Може би единствен Педро живееше истински в

този миг. За него нямаше изненада, нямаше и въпрос. Мътният му поглед някак отведнъж се избистри, тялото му се изправи, красивите му очи блеснаха с нова светлина.

– Това е! – пак каза Акрабов. – Късметът ни проработи най-после!

Продължаваха да мълчат. На края Гърбавия въздъхна:

– Тая охтика! Тая охтика!

Той пръв си помисли, че на това момиче му предстои да умре.

От другия край на коридора откъм стълбището се чу шум. Идеше Немия. Те се спогледаха, после Доктора затвори вратата и извади ключа. Вместо да си разотидат по стаите, както обикновено правеха по това време, те пак се събраха в хола.

– Никога не съм виждал по-хубава жена! – каза Доктора.

– А бе кой ти гледа каква е! – веселяшки подвижна Акрабов, като силно удряше дланите си. – Жена да е! Най-после господ помисли и за нас!

– Или дяволът! – каза с мистична сериозност Гърбавия.

– Наистина, какво нещо... – Учителя искаше да каже, че никога не е очаквал такава среща, в такъв час. Той беше склонен да вярва, че между пристигането на жената и неговото оставане в санаториума има символична връзка.

Педро се беше измъкнал на терасата. Стоеше облакътен на перилата и гледаше към нейната стая. После зърна лицето си в стъклото, попила с ръка брадата си и веднага излезе от хола.

Философа се затвори още повече. Той гледаше пепелта в камината и се беше отдал на безумно съзерцание.

– Кога е пристигнала, та не сме я видели! – чудеха се те, а Акрабов пръв каза:

– Тук има нещо щом управителят я държи заключена! Че тя може и от една седмица да е!

– Или е много зле? – предположи Учителя.

– Как зле! – възрази Акрабов. – Нали я видя! Прясна е като пъпка! Сигурно нощес късно е дошла, я с кола, я така,! Ще се наспи и ще излезе... – Той се досети: – Ама и ние трябва да се подготвим! Даскале – каза на Учителя, – портрета ще продължим следобед!

Един подир друг те се изнизиха в стаите си. В хола остана само Философа. Като видя, че няма никого, той се измъкна на терасата и отиде при прозореца на седма стая. Момичето продължаваше да лежи в същото положение. Философи се взря в лицето й.

– Много е хубава! – каза тихо той на себе си. – Нали?

Зад гърба му стоеше Учителя.

– Не очаквах да те намеря тук! – каза той, като му се усмихваше съучастнически.

Онзи или не чу, или не го разбра.

– Бях забравил – забеляза той, – че по света има и...

– Разчувствува ли се? – Учителя му се надсмиваше. – Сега остава да се изповлюбим всичките! Ама красиво умираше ще бъде! Умиращите влюбени, почти Ромео и Жулиета!

– Не знам! – Философа, изглежда, отговаряше на някакви свои въпроси. Беше съвсем замаян.

– А аз знам – продължи Учителя. – Досега каверничките ме боляха, а сега ще заболят! Просто всеки ще започне да усеща дупките и – още по-лошо – ще усещаме как растат и как ще боли, ще боли!...

– А може би така е по-добре! – отсече категорично Философа и му обърна гръб.

Учителя го изгледа злобно чак докато оня изчезна в коридора.

– Формули, теории! – извика той подир него. – Сега вече ще разбереш, че си бил последният глупак!

Учителя не можеше да му прости безочливото равнодушие, когато оня отказа да му помогне, и гаврата.

Отнякъде се появи Гърбавия. Очевидно и той отиваше към прозореца. Като видя Учителя, се смути.

– Ела, ела да я видиш и ти! – каза му онзи. – Нали обичаш жена си!

– Аз... – смънка Гърбавия. – Нещо да не й е...

– Нищо не й е! – И му викна: – Гледай си снимката и не се пъхай, където не ти е мястото!

Гърбавия се сконфузи още повече. Той носеше в дебелия си омазен портфейл снимката на жена си и почти всеки ден я показваше някому. Болните се удивляваха как нещастник се е оженил за толкова хубава жена.

Удари гонгът. Немия ги канеше за обяд. В трапезата беше по-оживено отвсякога. Единствен Доктора не можа да дойде. Когато тръгваше, се закашля лошо, от устните бликна кръв, той се уплаши, но не натисна звънеца, а като дишаше много леко, полегна върху възглавницата. Виеше му се свят и го обливаха горещи вълни. Но най-непоносимо му беше гнусният, лигав вкус на кръвта. После се изплакна и остана да лежи така.

– И този път се размина! – каза си той.

Оттатък, в трапезарията, бързо привършиха обяда. Тогава Гърбавия

направи сензационното съобщение. Той видял как санитарят отишъл в стая номер седем, огледал се внимателно, слухтял и тогава влязъл вътре, оставил храна, веднага излязъл и пак заключил.

– Щом я крият от нас, тука има нещо! – каза Гърбавия. – Не е в ред тази работа! – Той повдигна вежди в смешно-глупаво изражение.

– Че и ние ще крием от тях! – отвърна Акрабов.

– Все пак тя не може да не излезе! – добави Учителя. – Каквото и да е, все ще стане!

– А бе ще я изправим! – рече Акрабов. – Жена е това!

Според установения ред в санаториума те трябваше да отидат да спят, а Немия оставаше да прибере, да измие приборите и също лягаше да спи. Той имаше стая долу, близо до кухнята, и обикновено спеше дълбоко. Понякога, когато беше нужно да го викат, трябваше дълго да натискат звънеца.

Разотидоха си с мълчалива уговорка. Нито един не се интересува за Доктора. В санаториума имаше жена и това беше по-важно и от изхода на Втората световна война.

Около три часа следобед, когато Немия се прибра долу, един по един и шестимата се събраха в хола. Всеки дойде току-що обръснат и облечен в официалния си костюм. Акрабов носеше двуредно сако от английски раиран плат с жилетка и нови лачени обувки. Изглеждаше още по-внушителен.

Педро беше облякъл съвсем новия си черен костюм от ластикотин, който му стоеше чудесно. Испанката го беше поръчала за погребението му. Гърбавия се яви в тъмносин камшир с крещяща вратовръзка и светлосиви обувки. Това бяха последните му представителни дрехи, за които той продаде собствените си два гардероба. Учителя беше най-зле. Той носеше светъл, леко оръфан габардин, измачкан от дългото стоене в куфара. Философа беше най-ефектен. Той облече своя смокинг, с който бе защитил на времето докторската си титла във Франция, имаше безупречен външен вид на човек, който току-що се връща от прием.

Последен влезе Доктора. Едва дишаше. С нечовешки усилия бе успял да се преоблече. Неговият костюм също беше от мек черен плат, върху който бялата риза блестеше ослепително. Той притвори вратата зад себе си, облегна се на нея и като огледа неузнаваемо преоблечените хора пред себе си, възкликна:

– Нима това сте вие! Трябваше да дойде една жена, за да си покажем погребалните костюми! Сега заприличахме на избрано общество, като че не сме същите!

Всички продължаваха да се оглеждат учудено един друг, Гърбавия попипа лъскавите маншети на Философа, Учителя върза вратовръзката си по-добре. Някой пусна радиото.

– И даже Педро се е обръснал! – извика Доктора, като се отпусна в едно от креслата.

Отвориха вратата на коридора и пуснаха радиото още по-силно. Учителя излезе на терасата, за да види в какво положение е жената, но вече нищо не се виждаше. Немия беше спуснал плътно завесите. Това още повече ги озадачи.

– Пуснете радиото още по-силно! – извика възбуден Акрабов.

– Трябваше вече да излезе! – каза Педро, като наду апарата.

– Пудри се! – каза Акрабов. – На бас, ако сега не си слага червилото! Може и да умира, но червило ще си сложи! Жена! Една от Искрецикия санаториум минута преди да издъхне, каза на сестрата: „Сестро, червилото!“ – дадоха ѝ го, нацапоти се и отпътува!

Разсмяха се, даже и Философа се усмихна.

– Кой я знае какво представлява? – изгърси Учителя. В главата му се въртеше: „Едно мъжко животно отива при едно женско животно.“

Сега се обади Педро.

Така е по-интересно – каза дрезгаво той, – когато не я познаваш!

– Аз искам да бъде някаква девица – продължи Учителя – от тия, дето всяка вечер си казват молитвите, за да надвият комплексите си!

– Не! – извика Акрабов. – Аз пък искам да бъде разпасана мръсница! За мене това са най-свестните жени! Всичко е ясно! Няма преструвки, няма: „Ти за каква ме мислиш!“ – Той се размя гръмогласно.

Неочаквано се обади Доктора. От него като че беше останал само блестящият му поглед и костюмът. И гласът!

– Може да е някоя интелектуалка. Да я усещаш как през цялото време се мъчи да изневери на природата си, да та шамаросва със странности и проникновение, да ти създава внушението, че всичко това е много особено, единствено, неповторимо, на края да се разплаче и да ти тръсне една потресаваща фраза, като например: „Искаш ли да се острижа!“...

Те нямаха търпение. А освен това ги дразнеше и необяснимата загадка на заключването.

– Време е – каза Акрабов, – щом като тя не излезе, ние ще влезем при нея! Ще се поразговорим, ще се разберем кое как...

– Да бяхте ѝ взели някакво подаръче! – попита Гърбавия.

– И на подаръчетата ще дойде ред! – каза Акрабов. – Хайде!

Изведнъж те се поколебаха.

– Как? – попита Учителя. – Всички заедно ли ще влезем? Дума да не става!

– Разбира се – каза Педро, – трябва да има ред!

– Съгласен! – добави Акрабов. – Не сме тръгнали на поклонение, а...

– Тогава аз съм пръв! – каза Педро. – Пръв я видях!

Учителя подскочи.

– Не съм съгласен! – извика той. – Никога не съм бил втори! – Искаше му се да ги изпревари, да бъде над тях. А всъщност... в живота му имаше само три жени. И всичко, което се беше случило с тях, му изглеждаше детински наивно, проиграно. Едната копнееше за любов, търсеше го, а той се държеше като дръвник и играеше на велик художник. Ах, тези семпли идеали! Дълги години той изпитваше неудобство за глупостите, които беше надрънкар, вместо да протегне ръце към нея. Затова пък втората беше самият кошмар, някакво лишено от пол същество, което го измъчваше със студенината си и тая почти трагична меланхолия. Само от време на време се казваше по някоя многосмислена шашардисваща фраза. Такава беше и жена му. Трябваше да мине доста време, докато разбере, че зад красивото мълчание, съзерцателни погледи и копнеж към неясното и възвишеното лежи една Сахара, в която дори оазис няма. Може би единствената истинска жена в живота му остана онази, циганка, голяят модел от студентското ателие...

Те наистина се скараха кой да влезе пръв в стая номер седем. Винаги се бяха ненавиждали и при всеки повод изявяваха ненавистта си. Всеки дебнеше другия да не получи нещо повече от него. Естественото състезание в живота тук, пред самия финал, имаше най-краен и безмилостен характер. Учителя мразеше Доктора и Акрабов, защото бяха богати, а те го мразеха, защото беше по-здрав и щеше да живее поне два месеца повече...

Доктора предложи спорният въпрос да се реши с жребий.

– Тази жена ни я изпрати случаят – каза той. – Нека предостави и случаят да реши кой да бъде пръв! Дайте картите!

– Никакви карти! – каза Педро. – Аз я открих!

Българо-испанецът беше в особено състояние. Те познаваха тези приливи на ярка руменина върху лицето му и малко се бояха.

– Разбира се, картите! – каза Учителя.

– Добре – съгласи се Акрабов.

– Ето ги! – Гърбавият тутакси поднесе колодата на Акрабов.

Отведнъж безобидно веселата атмосфера стана напрегната, тягостна, тъй като очевидно беше желанието на всекиго да изпревари останалите.

Акрабов взе колодата с картите и започна да ги разбърква. Педро гледаше втрънено в ръцете му. Личеше, че вниманието му е другаде.

– Елате всички тука! – извика им Акрабов и разхвърля картите върху шахмасичката. – Който изтегли най-голямата карта, е пръв, останалите са нареждат по големината...

Педро, Гърбавия и Учителя колебливо го заобиколиха. Към тях мълчително се присъедини и Доктора.

– И за ще тегля – каза той усмихнат, – макар че може и да не стигна до седма стая!

Само Философа стоеше настрана. Върху лицето му се четеше колебание. Изглежда, че не можеше да реши дали всичко това е сериозно.

– Ела, господин Философе – покани го снизходително Акрабов. – Така или иначе и ти си мъж, носиш панталони!

Той трябваше да надделее и някое свое отворително предположение. Все пак се надигна и тръгна към масичката.

До този момент всички стоеха като хипнотизирани, никой не се решаваше да вземе карта. Може би причината затова беше неказаният стремеж историята да получи още по-напрегнат и драматичен характер. Бяха свикнали да довеждат нещата до крайност.

С приближаването на Философа пет ръце полетяха към картите и стръвно сграбчиха по една карта. Философа с безпокойство взе своята.

– От моята по-голяма няма! – изкрещя Гърбавия и показа асо купа. В секунда той се преобрази, голямото му грозновато ъглесто лице светна, погледът му стана тържествуващ, възторжен, той забрави и гърбицата, и болестта си, и подскочи.

С това беше изчерпано цялото напрежение. Другите поглеждаха вяло, без интерес картите си. Учителя се падна втори, Доктора – трети, Философа – четвърти, Акрабов остана последен. Внезапно той се изправи пред Гърбавия и рече:

– Хиляда лева да си сменим местата!

Дърводелецът погледна величествения Акрабов и се изсмя:

– Ти какво си мислиш! Дума да не става! Веднъж и аз да съм с нещо пръв!

– Две хиляди! – каза тържествено Акрабов.

– Гледай си реда! – отвърна Гърбавия.

Сега се обади Доктора:

– Симчо – каза меко той. – Ще ми отстъпиш ли на мене, ако все пак ти предложи двайсет хиляди?

Гърбавия се спря, погледна го зачуден, после останалите и отново се изсмя:

– Не, господа! Никакви пари, никакво злато, никакви богатства не ваят! Аз съм по-богат от вас! – Той вдигна асото купа. – Сега се разкарайте оттука, оставете ме на спокойствие! Тя си е моя! – Той извади ключа от седма стая и тръгна към коридора. При вратата се обърна и подхвърли: – И гледайте после да не развалите доброто впечатление!

Изневиделица Педро се спусна към Гърбавия, хвана го за реверите и с глас, в който нямаше нищо хубаво, му каза:

– Дай ключа!

Гърбавия се стъписа:

– Какво?

Педро го гледаше втренчено. Очите му налудно блестяха.

– Дай ключа! – повтори той и дръпна още по-силно Гърбавия. После грабна ключа от ръцете му, блъсна го силно и застана на вратата. Огледа всички и с нескрито презрение и омраза каза:

– Какво разбирате от жени, некадърници! – И кресна: – Те ме доведоха тука, те ми изядоха дробовете, а сега ще ме пререждат! Аз имам с тях сметки и ще ги плати последната жена! – Той тръгна, но пак се обърна и добави: – Само да е посмял някой, ще си замине с бързия влак! – И закрачи по коридора.

Гърбавия се разхълца като дете:

– Разбойник! Господа, хвърлете се върху него, помогнете ми! На мене се падна! Аз ще се хвърля, а вие го дръжте!

Никой не се и помръдна от мястото си. Сякаш бяха доволни от изхода.

– Можеше и да те удуши! – каза Учителя на Гърбавия. – Нали знаеш, че той е убил човек!

– Туйто! – обади се Доктора, като повдигна рамене. – Все пак по-справедливо е Педро да влезе! Всеки от нас си има някаква професия, а Педро е бил само любовник!

За сина на испанката по санаториумите се разказваха легенди. Отначало той съвсем не бил толкова зле. Имал някакъв обикновен инфилтрат. Но докато бил в Искрец, всеки божи ден към четири часа от София пристигала жена. В продължение на цяла година женските посещения при него били най-редовни. Идвали всякакви. А другите болни умираха от завист и говореха, че той от това живеел. Пред лекарите минаваше за

еротичен психопат. Голяма част от жените, които се лекуваха, на бърза ръка минаха през неговото легло. Някакво идиотско саморазрушаване, към което се прибавяше и непрестанното му пиянство. В ония години той беше още по-красив, с великолепно тяло, с дръзки очи и още по-смайващи постъпки. Може да се предполага, че жените не само го желаеха, но го и обичаха. В острата невъздържаност на поведението му имаше нещо съвсем детинско, изблик и отприщване, които привличаха, повличаха и опустошаваха.

Лекарите го предупреждаваха. Изписан с инфилтрат, той се завърна с каверна. Изписан с една, той се завърна с шест. Отпаднаше много бързо и неспасяемо. Там някъде, преди година и половина, той отведнъж рухна, веднага напусна онзи санаториум и майка му го доведе при доктор Господов. Когато болните видяха майката, можеха да си обяснят нещо от фантастичните постъпки на сина. Той беше на двадесет и четири години. Тя на четиридесет и две. Беше голяма красавица, трудно биха й дали повече от тридесет. Дойде заедно с още две момичета от своята танцова трупа. Вечерта в хола те направиха голяма веселба и полупияни играха испански танци. Болните гледаха като ударени под развяващите се поли на танцьорките и месеци по-късно хубавите бедра на испанката играеха в сънищата им. Педро стоеше в дъното при кактусите и мълчеше. Никой не чу по-късно да говори за жени. Обикновено биваше пиян, а когато не пиеше, изпаднаше в непреодолима меланхолия, не ядеше, не разговаряше, слушаше само радиото си. Един ден грабна и разби апарата на парчета, после се измъкна навън и легна в снега. Немия го донесе почти вкочанясал. Обаче остана жив. Само каверните му се множеха и доктор Господов смяташе, че той трудно ще дочака есента...

Най-ядосан от Педровия произвол се оказа Философа. Той пребледня, изруга грубо и каза:

– Да повикаме Немия!

Учителя подсвирна:

– Ти би ли го извикал!

– Защо не! – Философа сви злобно устни.

– Да го излъжем, че управителят идва! – каза Гърбавия.

Доктора ги изгледа подигравателно.

– Не ви съветвам – каза той – да заставате пред Педро, ще ви се случи нещо...

– Той е мръсник! Мръсник! – хлипаше Гърбавия и още не можеше да прегали загубата на мястото си.

Само за Акрабов случката с Педро нямаше никакво значение.

– Аз ще си чакам реда! – каза той и развеселен се отпусна в креслото си.

– Ще ида да чуя какво прави! – каза внезапно Учителя и се запъти към седма стая, застана на вратата да слуша. Гърбавия любопитно се присъедини към него.

В хола останаха само Акрабов, Доктора и Философа.

– Докъде стигнахме! – каза весело земевладелецът. – На опашка за жена! Ех, защо сега не съм в наборната комисия! Знаете ли какво падаше тогава...

Учителя и Гърбавия се върнаха в хола.

– Нещо си говорят! – каза Гърбавия.

– Значи, не е толкова зле! – възкликна Акрабов. – Даскале, няма ли да бъде по-добре да ме рисуваш с този костюм?

– Утре ще продължим! – каза Учителя.

Отново всичко му опротивя. Не можеше да си представи това чудесно момиче и любовника Педро заедно. Идеше му да разбие вратата и да го удуши. Излезе на терасата, опита се да види нещо откъм балконската врата – нищо, върна се преbledнял. Акрабов продължаваше да гори на Гърбавия за наборната комисия, Философа стоеше блед и онемял. Доктора кашляше тежко, хрипливо, като че гърдите му кипяха. Учителя не можеше да вмести чудната глава на момичето и стените на тоя хол между тези изроди. Излезе замаян навън.

Кашлицата на Доктора престана, той се съвзе и забеляза, че през цялото време Философа го е наблюдавал. Усмихна се мъчително:

– Като ме гледаш, страхуваш ли се? – попита го той.

– Не знам! – отвърна Философа съвсем хладнокръвно!

– На мене ми се струва, че ти ужасно се страхуваш, просто си се вцепенил от страх! – продължи провокационно Доктора.

– Възможно е!

– Знаеш ли – каза Доктора, като го гледаше с блестящите си очи, – ние вече сме цяла година заедно, но аз не мога да кажа, че те познавам! Всички други познавам, а тебе все едно за първи път те виждам!

– Никой никого не познава! – отвърна студено Философа.

Доктора поклати глава:

– Тогава ти си най-окаяният от нас!

Оня трепна, по лицето му премина сподавено вълнение и размишлявайки, каза:

– Аз започнах да живея с много въпроси към себе си към всичко, което ме забикаля, а ще си отида, без да съм получил нито един

отговор...

Доктора го загледа с интерес. За първи път слушаше откровение от този необщителен човек.

– Доколкото те разбирам – прекъсна го той, – ти съжаляваш, че дните са броени!

– А вие не съжалявате ли? – попита Философа оживено.

Доктора се замисли, после отвърна с твърд глас:

– Съвсем честно казано, не съжалявам! За разлика от тебе не съм имал никакви въпроси и не съм търсил никакви отговори. За мене всичко си остава експлозии на свободно съединяващи се случайности! Нали може така да се каже! Моето идване на тоя свят е станало независимо от моята воля! Колко глупаво е да искаш да живееш и още повече да умреш по своята воля! Знаеш ли – той сниши глас, – днес аз си спомних, че винаги съм се прекръствал с радост... и това движение много ме е успокоявало...

Философа се усмихна снизходително.

– Защо се усмихна? – попита Доктора.

– Помислих си, че повод за нашия сегашен разговор е жената в седма стая!

Доктора се засмя толкова силно, че Акрабов и Гърбавия, които седяха на другия край на хола, се обърнаха.

– А пък аз исках – призна той – ти да спечелиш и пръв да влезеш! Много ти се искаше да влезеш пръв.

– Защо? – попита смутено Философа.

– Може би там е отговорът на твоите въпроси. Там.

И той посочи с ръка към седма стая.

Едва сега Философа забеляза колко слаба, измършавяла е тази ръка.

Доктора се извърна към него и като приближаваше тихо, попита:

– Каж ми, мислиш ли, че би могло да има друг свят?

– Какъв?

– Така си и знаех – каза Доктора със съжаление. – Светът е единствен, вечен и неизменен! Погледни Акрабов, не ти ли се струва, че той е вечен? Ще го видиш и при старите гърци, и в Средновековието, и днес, и утре! Погледни Учителя по рисуване, един и същ от фараоните до днес, погледни Гърбавия, не ти ли напомня на много познати, и Педро... какъв друг свят! – почти извика той, после със смях добави: – За какво ще се съжалявам! Аз съм готов, дори преоблечен, чист, с вратовръзка...

– А ако имаше друг свят? – прекъсна го Философа.

– Нямаше да стигнем дотук! – моментално отговори Доктора. – Сигурно пак щеше да се мре, но някак другояче!

За кратко време двамата замълчаха. Философа се съсредоточи, сякаш искаше да провери истинността на онова, което неговият събеседник беше казал. Наистина, те за първи път разговаряха така и всичко изглеждаше необяснимо и подозрително.

После Доктора се облегна на едната си ръка, загледа се в тавана, бледото му лице се изопна, строго и чисто.

– Никога няма да забравя този ден... – започна той почти шепнешком, като че говореше на някого си горе. – Взех си дипломата, за да се самопрегледам и да разбера, че няма да ме има! Две, каза колегата на рентгена, две кавернички колкото дъното на бутилка и три четвърти, нещо като бинокъл... Казах му: „Колега, поне рая вижда ли се през този бинокъл?...“ Той се усмихна с умиление. Тогава излязох навън и един орфан дъртак ми продаде билета, този билет! Четири четвъртинки, купих го от отчаяние! Друг наистина би полудял, господин Философ! Да получиш лекарска диплома, за да установиш собствената си диагноза, и да спечелиш един милион от лотарията, за да умреш... богат!... – Доктора се оживи и отново се наведе напред, очите му бяха още по-лъскави. – Но най-интересното беше, че аз вървах три дни из София, спирах се пред масичката на всеки билетопродавач и му исках да провери билета! Всички се шашваха, а един ме помоли да седя пет минути до него и се втурна по „Мария Луиза“ и викаше, колкото му глас държи: „Граждани, елате да видите един щастливец! Няма измама, няма лъжа, ето го! Вижте го! Милионът е в джоба му! Оттук го купи!“ Билетите се разпродадоха моментално... Можех да работя на процент... И днес има моя снимка по улиците на София – най-щастливият човек в България! – Той разтвори дланите на ръцете си и съвсем театрално каза: – Е, господин Философе, не олицетворявам ли щастието на човечеството? Или смисъла му? А?

Философа остана замислен. В другия ъгъл Гърбавия, вече прежалил предимството си, се кискаше на Акрабовите истории.

Очевидно Доктора бе казал всичко, което искаше да каже, защото се облегна назад и затвори очи.

В коридора се чу шум. После при тях влезе Педро. Всички се обърнаха към него.

– Много бърже бе, майсторе! – извика Акрабов.

Педро се спря, погледна ги с недоумение, като че се чудеше кои са те и какво търсят тук, и излезе на терасата.

– И това ми било любовник! Мокра кокошка! Изгони ли те? – викаше подир него Акрабов.

Педро се отдалечи на другия край на терасата. Облегна се на перилата умислен. Нещо се беше случило.

Гърбавия се показа любопитно на вратата и угодно попита:

– Биваше ли си я? Какво ще кажеш...

Педро се обърна светкавично, лицето му пламна.

– Млъкни, гад! – извика като луд той.

Беше влязъл в седма стая с очевидното намерение на мъж, който отива при жена. Историята с жребия го ядоса, чашото противоречеше на неговото разбиране за справедливост. И той се наложи, както винаги се беше налагал. Имаше такива моменти в живота му когато безумно се спущаше нанякъде и беше в състояние да направи страхотии. Когато затвори вратата и превъртя ключа отвътре, Педро още трепереше. После се обърна и тръгна към нея. Тя лежеше в неизменната си поза, може би още по-бледа, а нему се видя и още по-красива. Седна на леглото ѝ. Тя не почувствува раздвижването на пружините. Той впери очи в бялата изпъната шия, бавно се наведе над нея, целуна я съвсем леко и веднага се дръпна, за да види дали се е събудила. Големите ѝ мигли дори не бяха трепнали. Той се загледа в устните ѝ, може би отново искаше да я целуне, но като че тишината го смущаваше и постави ръка на челото ѝ.

– И аз имам температура, но твоята е по-висока! – каза той на глас. Надяваше се, че ще я събуди.

От ръката му или от друго тя обърна главата си на другата страна. Той зачака. Тя като че се унесе още по-непробудно. Тогава започна да я вика. Казваше всички женски имена, които му идваха на ум, произнасяше ги ясно, близо до ухото, и едновременно галеше косите ѝ. По някое време тя въздъхна гласно – изглежда се събуждаше, – Педро видя раздвижването на лицето ѝ, усмивката ѝ стана още по-широка и светла.

Той се загледа в нея с очакване. Какво беше изумлението му, когато чу собственото си име.

– Петре... – каза тя тихо, с много въздух... – Петре...

Така преди години му казваха всички, а после заради майка му го нарекоха Педро.

Тя раздвижи глава и като че възглавницата я убиваше, дишането ѝ зачести, по цялото ѝ тяло премина движение, краката ѝ отведнъж се свиха. Очевидно сънуваше или бълнуваше...

Той стоеше настръхнал и не знаеше какво да прави. Лицето ѝ се успокои и тя задъхано каза:

– ... чаках те... знаех, знаех...

– Какво си знаела? – попита Педро.

– ... знаех... – повтаряше тя и отново широката усмивка заля лицето ѝ. Ала отведнъж ръцете ѝ отхвърлиха завивките, та разпери насреща му пръсти и извика хрипливо, както се вика насън:

– Петре! Картечницата! Бягай... бя... – И пак отпускна глава.

Той недоумяваше. Каква картечница? Защо да бяга?

– А пък аз мислех, че говориш за мене! – каза ѝ той все с надеждата, че ще се събуди.

Тя се обърна на другата страна, сънят я унесе още по-дълбоко.

– Каква картечница? – попита той още веднъж.

При обръщането си тя беше отхвърлила одеялото. Педро видя, че кракът ѝ е бинтован, повдигна малко пижамата, бинтът продължаваше нагоре по тялото.

– Картечницата! – Той се изправи.

Изглежда, че разликата между двата момента, този на влизането му и сегашния, беше твърде голяма, той се смути и като се страхуваше, че тя наистина може да се събуди и да го види в това идиотско положение, бързо се измъкна навън.

– Жена! – каза той гласно на терасата и поклати глава: – Дишай дълбоко!

Вторият, който влезе в седма стая, беше Доктора. Учителя по рисуване не се вестяваше никакъв, кой му беше крив, че не си пази реда. А тайнственото излизане на Педро много възбуди любопитството им.

Преди да влезе вътре, Доктора каза:

– Дойде и моят ред!

– Ако стигнеш дотам! – подхвърли Акрабов, като имаше предвид състоянието му.

Цялата история изглеждаше на Доктора трагикомична. Шестима, които се опитват за последен път да бъдат мъже чрез тялото на една полумъртва богиня.

В живота на Доктора също имаше немало жени. Бяха колежки-студентки, медицински сестри, санитарки или както той казваше: „Всичко в бяло ме привлича.“ Знаеше се с положителност, че една от тези жени беше родила дете от него, което той не признаваше. Също така беше известна и една негова съвсем драматична любовна история, която едва не завърши със самоубийство. Докато беше здрав, той имаше сериозното намерение да стане велик лекар. Имаше такъв случай в неговата

биография, когато за да провери известен нов лечебен метод, той умишлено се зарази от една твърде опасна болест, като понесе мъжки изпитанията на метода. Доктора беше приел, че жените и семейството ще бъдат само пречка в неговия живот, и затова отбягваше всяко по-дълбоко свързване. Разбира се, по онова време той беше много беден, нямаше родители и скитосваше из софийските тавани. И през ум не му минаваше, че някога ще спечели милиона.

„Ако знаех, че ще стана богат – казваше по-късно той, може би щях да живея другояче.“

– И така – каза той, като отваряше вратата на седма стая – да проверим какво е направил Педро!

Тя лежеше почти в същото положение. Доктора приближи към нея, остави вратата отключена, взе един стол и приседна до възглавницата ѝ.

Веднага след като я бе зърнал за първи път, той си спомни, че в тяхната махала в София имаше едно момиче, много хубаво малко момиче, трябва да беше в първите класове на гимназията. Казваше се Зорница. Жената, която лежеше пред него, приличаше на тази Зорница.

Още неседнал, по професионален навик, Доктора потърси температурния лист, който трябваше да виси върху таблата на кревата. Нямаше го. Нито картонът над главата ѝ беше попълнен. И освен това завесите висяха плътно спуснати, навред не се виждаше никакво лекарство. Храната, която Немия беше внесъл, стоеше на масичката непобутната! Всичко това го озадачи. Ала той съвсем се учуди, когато се надвеси над нея. Тя нямаше вид на болна от туберкулоза.

– Зорница! – повика я тихо Доктора. – Зорница!

В съня имаше нещо, което го смущаваше. Едва сега му намириса на упойка. Тогава той повдигна завивките, разкопча пижамата и видя окървавения бинт, който опасваше тялото ѝ. Искаше му се да свали и самия бинт, да се увери, но сам не можеше нито да повдигне, нито да размотае превръзката.

– Съвсем прясно! – помириса засъхналата кръв.

Тя продължаваше да лежи. Той я зави отново и като искаше да си изясни докрай нещата, отвори гардероба. Вътре имаше купчина мръсни, разпокъсани и окървавени дрехи.

Сега отведнъж си спомни, че онази малка Зорница, която той познаваше, всъщност се мъknеше по някакви комунистически кръжоци и май имаше разпразии с полицията! Може би повече от три години бяха минали...

Той се върна на мястото си. Ненавиждаше политиката и смяташе,

че там си дават среща хитреци и глупаци. Първите само консумират, а вторите само плащат. Беше истински индивидуалист, който изтръпваше за своята свобода пред всяко посегателство.

– Зорница! – повика я той още веднъж.

Неочаквано тя обърна прекрасната си глава към него и се усмихна. Приличаше на момиче, което се пробужда от сън и ей сега ще скочи, ще се затича...

– Ех, Зорнице – каза Доктора добродушно, – май и двамата ще излезем едновременно...

Остана още малко така загледан в усмивката ѝ, после се измъкна безшумно.

В хола беше само Философа. Акрабов беше отишъл да вземе лекарствата си.

– Е? – попита той влезлия.

– Нищо – отвърна Доктора. – Тя не е никак добре!

– Но изглеждаше чудесно!

– Доколкото разбирам от медицина, тя е толкова болна от туберкулоза, колкото аз съм шумкар! – каза Доктора, като заемаше мястото си. – Жалко...

Философа се колебаеше.

– Не се срамувай, твой ред е! – подкани го с усмивка Доктора.

Философа надви двоумението си, изправи се, притегна вратовръзката си и тръгна.

– Не се бави много, защото след малко ще удари гонгът! – предупреди го Доктора.

Онзи пристъпяше объркан, отвори вратата несръчно и се вмъкна вътре. Тя продължаваше да лежи все в същото положение. Само одеялото и чаршафът ѝ бяха паднали на земята. Философа забеляза, че тя имаше дълги бедра и навярно беше висока.

Той се наведе да вдигне одеялото и чаршафа, за да я завие, когато му се стори, че тя се раздвижи. Вдигна глава и се смути. Чувствуваше се като крадец, заловен на местопрестъплението.

Тя го гледаше без интерес, безкрайно отдалечена. Очите ѝ бяха кестеняви, с големи зеници. Тяхната лъчиста светлина откри лицето ѝ, малко по-жизнено и смайващо хубаво. Като че се опомняше и нещата около нея постепенно добиваха реалност.

Той се усмихна неловко, искаше да се извини.

И тя се усмихна, съвсем непринудено и чисто. После тихо попита:

– Къде съм, господине? В полицията ли?

Философа поклати глава.

– Не – каза. – В болницата.

– Тогава дайте ми малко вода... – помоли тя, погледът ѝ се приближи и вече любопитно го разглеждаше. Лъскавите ревери на смокинга му ѝ направиха впечатление.

Той отиде до мивката и наля чашата с вода. Докато я поднасяше, тя попита:

– Защо сте в такива дрехи?

Философа се замисли. Какво можеше да ѝ каже, че заради нея е облякъл докторския си смокинг? Тя се надигна мъчително и изпи цялата чаша с вода. После се отпусна върху възглавницата, без да снема очи от него.

– Никога не съм била толкова лека... – каза тя и пак се усмихна, като че всичко беше на шега. – Само ей тука нещо ме стиска и ако се отпусна, ще ми бъде съвсем леко... – Тя посочи гърлото си.

– Как се казвате? – попита я Философа, като отново седна срещу нея. Трябваше нещо да се говори.

Тя трепна, погледна го със съмнение.

– Не зная. – Гласът ѝ беше малко по-твърд.

– А откъде сте? – Философа я разпитваше, както се питат децата по улицата.

– Не зная – със същия глас каза тя. Вече не се усмихваше. Лицето ѝ стана строго, но все така очарователно.

– Искате ли нещо? – Нямахте представа за нейните съмнения.

– От вас нищо не искам! – каза малко приповдигнато тя.

Философа съвсем се обърка. Може би си мислеше, че тя е отгатнала същността на неговото посещение, както и цялата мръсна игра с картите.

Двамата мълчаха. Тя дишаше с голямо затруднение, лицето ѝ ту просветваше, ту потъмняваше. Очевидно очакваше нещо от негова страна. А той стоеше вдървен и кротък. После тя попита с усилие, като произнасяше всяка дума ясно и го гледаше право в очите:

– Кажете, господин полицаи, нали всички се измъкнаха, нали всички? – Тя се привдигна, ръцете ѝ трепереха, той почувствува дъха ѝ, искаше нещо от него.

Както никога друг път в своя живот, Философа съобрази веднага. По-късно той се гордееше с този единствен миг на съобразителност.

– Да – каза той. – Всички се измъкнаха...

– Не можяхте да пипнете никого, нали? – запита тя още веднъж.

Лицето ѝ се оживи, още миг, и щеше да се засмее.

– Да – каза Философа. – Не можахме да пипнем никого!

Тя наистина се засмя. Отпусна се назад, главата ѝ падна върху възглавницата, пак задиша тежко, но можа да каже с дръзка усмивка.

– Сега ще им хванете цървулите!

После се обърна на другата страна. Навярно искаше да покаже на полицая със смокинга, че друг разговор между тях не може да има. Той почака малко и се надигна да я види. Беше затворила очи. Изглеждаше спокойна и тъкмо това спокойствие му направи най-силно впечатление.

– Виж ти! – каза той полугласно. – Виж ти!

На вратата някой тихо почука. Чу се гласът на Гърбавия:

– Излизай, Немия идва!

Философа пламна. Толкова обидна беше тази игра. Искаше му се да остане. И все пак излезе. Гърбавия го чакаше, намигна му хитро, уж че всичко е ясно: Философа извърна с отвращение глава. Заклучиха вратата и тръгнаха към хола.

Немия идваше насреща им, изчака ги да отминат и едва тогава влезе в седма стая.

Учителя беше прекарал целия следобед навън. Времето беше великолепно, истински май с ярко слънце, със синьо небе и избуяла зеленина. Към билото водеха огромните стъпала на ливадите. Вляво и дясно кротко дремеше гората. Учителя мина покрай гроба на Антон и продължи нагоре. Само той и Гърбавия все още можеха да излизат. Вървеше бавно и се опитваше да не мисли нищо. Всъщност през цялото време той виждаше момичето. Виждаше го върху тревата, виждаше го над дърветата, на небето, навсякъде, накъдето и да се обърнеше. То вече не лежеше в болничното легло, а се движеше редом с него, тичаше, спираше се някъде и дочакваше. Понякога заставаше на пътя на слънчевите лъчи и той потъваше в нейната дълга сянка. Той я гледаше засмян и възторжен, както никога не е бил и преживяваше бъдещето си. В главата му нямаше никакви мисли, устата му не произнасяха никакви думи, той чувствуваше само пулса си, единствения знак на живота, който го съединяваше направо с момичето.

В много моменти на своя живот Учителя тревожно бе долавял своята двойственост. Бяха мъчителни състояния, когато всяка мисъл веднага пораждаше друга с обратно съдържание, еднакво убедителна, еднакво достоверна и той не знаеше накъде да се обърне. Всяко чувство пристигаше едновременно със своята обратна стойност и ако в гърдите му

напираше радост, тя носеше със себе си неотделимо болката и тъгата. Може би всичко това идваше от изострената му чувствителност, от съзнаването на самото съзнаване, както човешкият образ се отразява в безброй огледала...

А сега за първи път той се движеше единствен и свободен, без да се опитва да се разбере, да се оцени, да се сравни. Просто му беше хубаво. Така бавно Учителя се изкачи нагоре и в това движение имаше символичен смисъл. От умора се задъхваше и трябваше често да почива, спираше, обръщаше се и гледаше надолу, където се белееше санаториумът. Виждаше само момичето. То се движеше по терасата и навярно се озърташе, за да го открие...

– Трябва непременно да я доведе насам! – каза си гласно той и продължи да върви.

По билото пъплеха стада и изпълваха въздуха с далечното ромолене на звънциите си. Учителя се заслуша в тях, после намери място между два ручея и приседна. Помисли си, че сега би могъл да рисува все едно какво, все едно как, виждаше пред очите си весела игра на въздушни багри, които не създават никакви образи и никакви форми, а текат, както текат реките...

Сепнаха го стъпки. Той се обърна и видя зад себе си управителя. Вървеше нарамил пушката си, препасан с патронташи и с ботуши.

– Ха! – каза той изненадан. – Вие сте дошли дотук! Не мога да повярвам!

Учителя не каза нищо. Обзе го неприятно предчувствие. Открай време не можеше да понася този тип.

„Той е едно усмихнато лайно“ – беше казал за него покойният Антон. Доктор Петър Господов извикваше винаги чувство за нечистоплътност, за докосване до нещо лигаво и гнусно.

Управителят безцеремонно седна до него. Продължаваше да бъбре. Каза, че щом Учителя е дошъл до тука, значи, всичко е съвсем наред и че неговата диагноза вероятно е погрешна, както повечето от диагнозите, и че той е наблюдавал даже фантастични случаи на оздравяване, като например хора с безнадеждното положение на Доктора или на Педро.

Учителя почти не го слушаше. Гледаше надолу, водите на ручея плискаха под краката му, по-надолу грееха ливадите, санаториумът, но момичето вече го нямаше нито върху терасата, нито където и да е. Имаше само едно дебело животно, което произнасяше някакви звуци и осъществяваше чрез себе си общата безсмислица.

Учителя се изправи. Доктор Господов не се засегна от неговото

мълчание, хилеше се насреща му, като че знаеше какво става с него и казваше:

„Ама всичко това е толкова известно, колкото и глупаво, всяко усеждане за себе си е такава колосална глупост, прав е Философа, който каза, че само автоматите ще спасят света!“

Управителят се усмихна мръсничко и изведнъж попита:

– Струва ми се, че сега имате нужда единствено от жена! – Той го гледаше любопитно.

Учителя потръпна.

– Каква жена?

– Така, жена като жена! – поясни управителят. – Това във връзка с болестта. Известна е потентността на туберколозните! И във вашия случай това може да помогне.

– Какво може да помогне? – Учителя беше смутен. Стори му се, че онзи знае. – И откъде-накъде тук жена!

– Че може и да има! – изтърси загадъчно управителя и се разся.

„Този ме провокира“ – помисли си Учителя и едва не му каза за момичето.

– Ако вие не си намерите, аз ще ви намеря една така... – Той показа с ръцете си формите й. – Ще ви хареса... – И като се смееше, стана и си тръгна.

Учителя гледаше как се отдалечава шишкавото му тяло. Всичко му опротивя. Досети се, че онези са влезли при момичето и кой знае какво е станало.

„От тях всичко може да се очаква! Всичко!“ – Той отведнъж се хвана за тази мисъл, прозря ужаса, който тя носеше и забърза надолу.

Слизането беше много по-мъчително, отвикналите от продължително ходене колена трепереха, струваше му се, че едва ли някога ще се добере до санаториума. Ала колкото приближаваше, толкова въображението му развихряше една след друга идиотски представи, където чудната глава на момичето потъваше в Педровите или Докторови прегръдки... От преумора или от напрежение той не издържа и на стотина метра от санаториума се свлече върху тревата. Едва смогваше да си поеме дъх, слепоочията му биеха до пръсване, прилоша му. Влажният мирис на тревата и боровата гора го пое и постепенно унесе, той се отпускаше, отпущаше плавно, както човек пада насън...

Съзвзе се много късно. Беше се мръкнало. Видя наблизко голямата лампа над входа. Всички обитаеми стаи светеха. В седма беше тъмно. Учителя си припомни своето пътешествие и се разчувствува.

„Колко хубаво щеше да бъде, ако бях умрял!“ – каза си той, обзет от самосъжаление и най-сентиментално чувство за изоставеност, за самотност. Прибра се с намерението да отиде да си легне, да се заключи в стаята си и да не излезе повече. По стълбите се досети, че беше на ред да влезе при момичето.

„Защо пък да не вляза каза си той, като си припомняше мръсничкото подмятане на управителя за жена – Какво от това, че е обща! Всичко е общо и ние правим някакви безумни усилия непрекъснато да се отделиме и да подчертаваме, че сме отделни, а всичко си остава общо!“

Така беше винаги с него. Можеше да оправдае каквото му дойдеше на ум.

Влезе в трапезарията. Другите бяха вечеряли. Немия го изглежда подозрително и му сервира картофена супа и консервиран фасул с месо. Учителя хапна набързо. Беше нетърпелив да узнае какво се е случило между болните и момичето. Сега у него започна да се появява нещо съвсем познато – по някакъв начин да ги изиграе, да блесне над всички, да ги направи жадни, гладни и зависими. Това беше периодът, когато натрупваше дързост.

Намери ги в хола. Камината беше запалена и Гърбавия подреждаше дървата. Радиото свиреше глупава салонна музика, но Доктора си седеше спокойно в креслото и не стана да го угаси. Педро беше забил глава над поредния си пасианс, Философа, който обикновено дремеше, се разхождаше възбуден покрай кактусите и често излизаше на терасата. Акрабов разказваше продължението на своите безкрайни швейцарския истории.

– О-хо! – извика той на Учителя. – Като не си вардиш мястото, оставаш втора смяна, утре, защото сега Немия варди!

Учителя се усмихна лицемерно любезен:

– Всеки с късмета си!

– Къде беше? – попита го Гърбавия.

– Имах свиждане! – каза Учителя, без да трепне, и се вдъхнови от самообладанието си. Другите го загледаха с блед интерес.

– А? – Акрабов направи учудена физиономия.

– Една моя близка... – каза Учителя с възможно най-вялия тон. – А вие какво направихте?

– Попитай господата, аз чак утре ще мога да докладвам – каза Акрабов.

Господата, т.е. Доктора, Педро и Философа, мълчаха.

– Апетитна женичка! – каза Акрабов. – Жалко, че не иска да излезе,

щеше да стане много весело!

– Нашето не се губи! – каза Гърбавия.

Изведнъж Педро скочи, блъсна масичката с карти, които се разхвърчаха, и извика:

– Стига сте дрънкали!

– Я па тоя! – разсмя се Акрабов. – Пак ли качи температура?

Педро го изгледа гневно, после си излезе, като затръшна силно вратата.

– Е, кажете де, кажете, как беше? – настоя земевладелецът, като се обърна към останалите двама. – Ако искате и аз утре да ви кажа!

Нито Философа, нито Доктора му обърнаха внимание.

– Според мене – каза Учителя – нищо не сте направили! Познавам ви по очите!

– Можеше да доведеш своята позната, дето ти е дошла на свиждане, ако държиш непременно да направим нещо! – внезапно му се озъби Доктора.

– Кой ви знае! – каза Учителя с издевателски тон, който му доставяше удоволствие. – Изглежда, че отдавна вече не можете да правите нищо!

Сега Философа не издържа. Взе си халата и бързо излезе.

– Защо мълчите, любовници? – извика подир него Учителя. – Щяхте да се сбиете пред вратата, а сега мълчите!

Акрабов се кискаше. На Учителя беше приятна неговата подкрепа.

И Доктора се надигна.

– От човек, който живее по милост, не искам нищо да чувам! – Той го погледна с презрение и добави: – Леке!

Учителя полудя.

– Лекета сте вие всички! – ревно той подир него. – Защото Педро е мърсувал цял живот с тялото си, Философа с ума си, а ти с душата си! И сега е ми продавате краставици! Плюя ви в мутрите! Аз не искам да чувам нищо от вас! Предпочитим Акрабов – той го посочи, – защото е ясен!

– Така си е! – добави Акрабов.

Доктора се извърна от вратата и невъзмутимо каза:

– Тогава приятна компания!

Той, изглежда, знаеше колко болезнено ще преживее Учителя причисляването му към Акрабов.

Още повече миг след това и Гърбавия смутено се измъкна:

– Ще си лягам! – каза той.

– Да си продължим портрета! – предложи Акрабов.

Учителя не беше в състояние да прави нищо друго, освен да ругае. Той буквално се отприщи, вървеше като бесен и изговори всички страшни и мръсни думи, които му дойдоха на ум.

– Аз съм бил леке! – викаше той. – Когато аз съм единственият донякъде почтен човек тука! Философа е умствен убиец, гад, не искаше ли той да ни докара до положение да се изядем един друг, по-мръсен тип от Доктора не знам, ах, тези гнусни новобогаташи...

На края седна при камината. Трепереше от студ.

– Чудно – каза Акрабов. – Какво е станало между тях и жената! И защо тя не излиза? Но ние утре ще оправим положението! Това е жена-разкош, ако си я погледнал по-внимателно, ще видиш... има огън в нея...

Учителя мълчеше. Чувствуваше се безкрайно унижен и пренебрегнат. Ония не само го оставиха, но трябваше да слуша и Акрабов.

И той се прибра в стаята си. Но не можа да заспи. Не го съдръжаше в леглото.

„А ако сега отида при нея!“ – каза си той и си представи, че тя наистина го приема, че утре заранта излезе с него в хола, че стане наистина негова. Това щеше да бъде най-голямото му тържество. Той се развълнува, вече виждаше изумените лица на другите, завистливите им погледи, чуваше клюките подире си, а всъщност животът му завършваше с великолепен финал. Една покъртителна любов с тази красавица в последната година, последния месец, в последния ден...

Излезе на пръсти, измъкна всички ключове по пътя си даже отиде чак в другото крило. Като се връщаше, се спря пред всяка врата, зад която имаше болен и се послуша. Нямахше нищо обезпокоително.

Вратата на седма стая се отвори с втория ключ.

Нощно време лампите в коридора оставаха да светят. Тази светлина се процеждаше в стаите така, че дори можеше да се чете.

Жената спеше дълбоко почти в същата поза, както Учителя я бе виждал първия път. Той приближи към нея. В полумрака тя изглеждаше още по-хубава. Искеше да я целуне, само да се докосне до нея, протегна ръце, но ги отдръпна.

„От какво ме е страх? – запита се той. – Какво може да се случи? Какво? Нищо!“

С подобно разсъждение той винаги се чувствуваше безкрайно дързък. Пак протегна ръце и погали лицето ѝ. Почувствува горещата ѝ нежна кожа, нейната топлина го разтърси. Той отмести ръката си и погали

косите ѝ, като пак повтори:

„Какво може да ми се случи! Какво!“

Тя продължаваше да спи. Той се наведе над нея, решен да я събуди.

В този миг някъде отдолу хлопна врата. Той се отдръпна страхливо, тръгна към вратата. Дойде му на ум, че някой друг идва със същите намерения. Затова отиде към прозореца и стъклената врата, които гледаха към терасата, и леко откряна завесите. После се измъкна навън. Явно отдолу идваше някой. По стъпките изглежда, че беше Педро. Учителя бързо прекоси хола и безшумно се измъкна на терасата. Спотаи се в края, като от време на време хвърляше поглед през разтворената завеса на седма стая. Втресе го, защото навън беше студено.

Не се излъга. В стаята влезе Педро. Учителя заби чело в прозореца, очаквайки да види някаква съвсем пикантна сцена. Този експлозивен и безумен българо-испанец беше способен на всичко. Педро притегли един от кръглите бели столове и седна зад леглото, като се облегна с две ръце на железната рамка. Учителя се учуди, много искаше да види лицето му, но Педро стоеше неподвижен, загледан в момичето, което тежко спеше.

„За какво е влязъл? Какво иска? Какво мисли да прави?“ – питаше се Учителя.

Педро като че ли не възнамеряваше нищо да прави. Седеше си облегнат върху рамката, загледан напред.

Внезапно вратата се отвори и вътре безшумно влезе Доктора.

– Хм! – каза Учителя. – Я виж какви християни!

Доктора се изненада, че намери Педро до леглото.

– Ти тук ли си? – попита той.

– Виждаш! – Педро не се обърна към него.

Понеже малкият прозорец над вратата беше отворен, думите им се чуваха съвсем ясно.

– Исках да я видя! – добави Педро след кратко мълчание.

Доктора взе другия стол и седна близо до възглавницата ѝ. Държеше главата си извърната встрани.

„От устата ми излизат облаци бацили, виждат се с просто око.“

После мушна ръка под завивката, внимателно я отви и постави пръстите си върху китката на дясната ѝ ръка, за да премери пулса.

– Ти затова ли дойде? – попита го Педро с трезвен глас.

– Да – отвърна Доктора. – Тя не е никак добре...

– И мислиш да я лекуваш?

– Не... – Доктора изглеждаше необичайно кротък. – Безпокоях се,

защото не е никак добре... – Продължаваше да държи ръката ѝ.

Педро се обърна рязко:

– Лъжеш!

Очите му блестяха в полумрака, той извиси глас:

– Ще счупя ръцете на всеки, който я пипне!

Учителя притаи дъх. Сега Доктора щеше да хвърли някоя от своите страшни думички. Виждаше се лицето му.

– Тя не е никак добре! – каза той тихо и прибра ръката ѝ под завивката. – Тук въобще не я лекуват, има нещо мръсна в тая история!

Педро мълчеше.

– Като че имат интерес да умре по-бърже! – добави Доктора. – Тя е загубила много кръв...

– Утре ще говоря с управителя! – чу се отново гласът на Педро. – И ако... ще ме запомни! Той, изглежда, се съмняваше в Доктора, затова добави: – Но няма да позволя никой да я пипа.

Учителя се усмихна презрително. Всичко това му беше неприятно, все едно момичето беше негово и отнякъде се изтърсваше този самонадеян красавец и му го взимаше.

Доктора продължаваше да се държи необичайно за своя характер, беше тих, внимателен, какъвто никога не е бил.

– Не е ли странно... – каза той, размишлявайки – че тъкмо сега тя дойде при нас и че това е може би последната жена, която ние виждаме?

– За мене е последната! – каза с категоричен глас Педро.

– А може би първата? – добави след кратко мълчание Доктора.

– Първата! – Педро не можеше да го разбере. Отведнъж проумя: – Може би първата!

В стаята се вмъкна още един човек – Философа. Учителя по рисуване видя изненадата по лицето му, смущението, че преди него има вече други. После той заобиколи леглото и отиде от другата страна, оставайки прав.

– Ти пък за какво си дошъл? – попита го с неприязън Педро.

– За каквото и ние! – отвърна вместо него Доктора.

Философа мълчеше. Беше обърнал гръб на Педро и гледаше съсредоточено и загрижено момичето.

– Никой от вас не е дошъл за това, за което аз съм тука! – каза Педро.

– Всеки е тук за себе си! – проговори бавно Философа и добави: – Аз никога не съм виждал такова лице, не съм и предполагал, че може да съществува!

– Харесва ли ти? – попита го Доктора.

– Не става въпрос за харесване... – отвърна Философа. – Виждате ли, това е нещо съвсем друго...

– Ти ме учудваш, господин Философе! – каза Доктора.

– Не искам да ви виждам повече тука! – отново се обади Педро. – Не искам никой от вас да пристъпва този праг и да мърси тоя въздух!

– А ти не го ли мърсиш? – запитва спокойно Доктора.

– Не! Не! – каза Педро. – Вие нищо не знаете, нищо не можеше да си представите, аз предчувствах, усещах във въздуха как идва нещо и то идва само за мене. Господ е казал, нека Педро да види онова, което никога не е могъл да постигне, защото Педро си мислеше, че е имал всичко!

„Господи – прошепна Учителя, като слушаше този разговор, – те съвсем се видиотиха! Тия доказани негодници се опитват да получат опрощение на греховете си или това е последната им измама!“

Така ги ненавиждаше, че му идваше да скочи през стъклата втре.

Педро продължаваше да стои облакътен на таблата на леглото и да говори:

– Разберете, че тази жена не е просто жена, както всички жени! Не може една жена да бъде толкова хубава и да се появи така при нас!

– Тя е нещо съвсем независимо от нас! – каза Философа със странна интонация. – Ние можем да я гледаме само от разстояние, на което ни оставя!

Доктора се обърна към него. Върху устните му плъзна тъжна усмивка.

– Боя се – каза той, – че разстоянието между нас и нея е грамадно и съвсем скоро ще престанем да я виждаме!

– Не ти вярвам! – сдържано извика Педро. – Погледни я, не мога да си представя, че нея няма да я има! Мене – да! Тебе – да! Философа – да! Но нея? Ако остане един-единствен човек на земята, това ще бъде тя!

И Философа, и Доктора обърнаха глави към него. Учителя по рисуване не можа да различи погледите им, може би бяха изненадани, може би бяха удивени, защото гласът на този пияница и любовник откликна на техните собствени гласове. В този миг Учителя искаше да бъде на мястото на Педро. Той винаги искаше да се осъществи в това, което другите правеха по-хубаво.

– Ако малко по-рано – започна тихо Доктора – бях срещнал такава жена, щях да се ожена за нея и нямаше да стигна до тука! Сигурно

нямаше да стигна! Ако бях я срещнал! Такава жена те задължава да живееш! Кой знае – той се надвеси над нея, – пък може и да ми се размине!

– А на мене ми беше все едно – каза Педро – ще живея или няма да живея, все едно! Но сега знам, че ще остана! След като я видях, знам, че ще остана! – Той говореше трепетно, с непознат глас като ученик, който за първи път се обяснява в любов и се въодушевява от всяка по-сполучлива дума.

Сега се обади Философа:

– Тя не е само това, което ние виждаме! Тя е нещо съвсем друго!

– Зная! – отвърна Доктора. – Затова я заключват!

– Бият се, войни водят гадовете! – каза силно Педро. – Стрелят! В кого? Жена!

В гласа му имаше гняв и отмъстителност. Той се обърна към Доктора:

– Мислиш ли, че нещо може да ѝ се случи през нощта?

– Не зная... – Доктора я разглеждаше. – Струва ми се, че това е неизбежно!

– Ах, този мръсник! – извика Педро по адрес на управителя. – Не е ли по-добре да се опитаме да я събудим?

– Не – каза Доктора. – По-добре да спи...

Вратата пак се отвори и на прага застана Гърбавия. Той очевидно не очакваше да намери някого.

– Дойдох да... – запелтечи той, поуплашен от тримата мъже, които, наметнали с халатите си, изглеждаха внушителни и тайнствени като някакво мистично общество.

Само го погледнаха.

– Някой трябва да остане до заранта тук! – каза Педро, като ги гледаше изпитателно. – Всичко се случва!

Явно той не желаше да останат Доктора или Философа.

– Аз ще остана! – каза Гърбавия. – На мене не ми се спи!

И тримата го загледаха.

„Гърбавия, това е самата честност, но гърбава!“ – беше казал Доктора.

– Остани! – Педро се надигна от мястото си. – Докато се съмне!

Излязоха. Учителя се разсмя тихо.

Гърбавия беше седнал до леглото, хванал с две ръце голямата си грозна глава, глупаво усмихнат и тъжен.

Учителя се смееше истерично, вървеше по голямата тераса и се смееше. Отдалеч човек би го взел за дявола, който наднича през

прозорците и чака да отнесе душата на някой умиращ.

Все едно му беше дали са го видели, или ще го видят.

– Ах, как ще им я измъкна под носа! – казваше си той развеселен. – На тия любовници, на тия мухльовци ще я измъкна под носа!

Злобно си припомняше патетичните и сантиментални думи, които те си говореха в краката на заспалото момиче. И също така, че тия изпълнени с ненавист един към друг мъже необяснимо се сближиха, а него оставиха сам, навън.

На третата заран доктор Господов пак хукна по лов като даде наставления на Немия какво да прави.

– Да я вземат дяволите! – избухна полугласно той, преди да тръгне. – Така и така ще умира, поне да умре по-скоро! Ще видиш, че ще ми докара някоя беля! Гледай тези типове да не я подушат!

Онази нощ след голямата престрелка двама въоръжени мъже се бяха вмъкнали в санаториума и го заставиха да приеме тежко раненото момиче, което носеха на ръце. Те бяха част от разбития партизански отряд, който се изтегляше нагоре към билото. Изплашен до смърт, доктор Господов младши не посмя да им възрази. А те го предупредиха, че ако нещо се случи с момичето, ще отговаря с главата си. Когато си отидоха, той прегледа набързо нежеланата пациентка въздъхна с облекчение – тя едва ли щеше да живее повече от ден, два. После я заключи в седма стая и реши, че най-добре ще бъде тия дни да изчезне и да предостави всички в ръцете на Немия. И затова от сутрин до вечер ходеше по лов.

Но тя още дишаше и той пак трябваше да препуска навън.

Същия ден Немия трябваше да отиде на гарата за продукти. До обяд, а може би и по-късно болните щяха да останат сами.

Той приготви закуската в трапезарията, удари гонга и отиде в седма стая. Гърбавия беше останал цялата нощ до леглото на момичето и едва успя да се измъкне през вратата на терасата. Немия повдигна завивките, видя, че превръзката е разхлабена и съвсем окървавена, но според указанията на управителя не трябваше да я сменя. Остави върху масичката малко кисело мляко и си отиде. Гърбавия вече закусваше! Щом санитарят излезе на пътеката за гарата, бившият дърводелец на гардероби и по-късно на ковчези пак се върна в седма стая.

Накъде около десет часа всички бяха станали и закусили. Изглеждаха необичайно бодри. Единствен Доктора едва вървеше и като че с всеки изминат час губеше сили. Само черните му очи оставаха все така блестящи и живи.

После се събраха в хола, а Акрабов веднага влезе в стаята си, за да се обръсне.

Утрото наистина беше чудно. От ония планински утрини, които се спускат по земята като пролетни потоци, с много шум и светлина. Разноцветните отражения на стъклата играеха по стените на хола и всичко изглеждаше тържествено, в очакване на близка радост. Дори бюстът на доктор Господов старши лъщеше като нов и изплезените езици на кактусите не се натрапваха с уродливостта си.

Доктора пак седна при камината, гърбом към терасата. Светлината го дразнеше. Педро пак пусна радиото, а Философа се настани до самата тераса, като гледеше замечтано навън.

Учителя по рисуване пак се захвана с портрета на Акрабов. За удивление на всички портретът ставаше много интересен и силен. Учителя работеше с два цвята – виолетово и черно. Маститият земевладелец Иван Акрабов гледеше от платното с благородството на умиращ аристократ, който си отива неразбран, последен представител на един духовен елит.

– Ти си го нарисувал като Христос! – каза Доктора, на когото всичко изглеждаше много забавно.

– Би могло да се предположи – забеляза Философа, – че Христос е приличал на Акрабов!

– Не говорете глупости! – извика Педро, който беше набожен. На всички се виждаше чудно как той съчетава любовта си към бога с любовта си към жените.

Учителя рисуваше и се опияняваше от невероятното превъплъщение на своя модел. Така той отговаряше на онова, което беше станало тази нощ. Струваше му се, че дори и ръката му се направлява от присъствието на жената. Той виждаше, че и те мислят за нея, виждаше, че тя е в устремените към простора очи на Философа, в мрачното безпокойство на Педро, в съсредоточеността на Доктора.

– Защо да не може Акрабов да изглежда като Христос – дръзко каза той, – след като вие се опитвате да изглеждате като апостолите!

– Ние сме разбойниците! – забеляза с обичайната си насмешливост Доктора.

Учителя чувствуваше злъчта си да напире. Тя идеше като спазма, която ще изкриви лицето му.

– Каква промяна, а, господа! – извика той, без да ги погледне. – Доктора днес забрави да съобщи колко дни му остават, а Педро за първи път в единадесет часа не е пиян! На какво се дължи това? Може би на

безсънната нощ? Сигурно ангели са се явили и най-после са ви внушили човешките добродетели, които никога не сте притежавали?

Надяваше се, че те ще се раздразнят, ще побеснеят. Нищо. Мълчеха. После Доктора му каза кротко:

– Защо се заяждаш!... Може би имаш право, ти толкова дълго чакаше да дойде някой, който дойде...

– Колко си внимателен! – изсмя се Учителя. – Ти не знаеш, че тази жена дойде заради мене! Тя! – Той посочи седма стая.

Доктора го погледна внимателно:

– Тя не е това, което я мислехме!

– А какво е? – продължи с предизвикателния си тон Учителя. – Жена! Като всички жени!

В коридора се показва насапунисан Акрабов. Размазваше пяната с четката.

– Хей! – предупреди ги той, като подаде глава през вратата. – Да не ме пререде някой! – И се върна назад.

– Тоя какво си мисли! – попита ядосано Философа.

Педро обърна глава към коридора. Лицето му имаше съвсем определен израз.

Учителя искаше да продължи темата си, но Доктора го изпревари:

– Тая сутрин си мислех, че вчера или завчера тя е имала чудесни здрави дробове, могла е да живее и да пее, могла е...

– Да бъде жена! – каза Учителя.

– Не, не затова... друго си помислих – продължи все така кротко и незлобливо Доктора. – Всеки един от нас шестимата за един чифт здрави дробове би хвърлил планетата във въздуха, стига да му предложат сигурно място на Марс! А тя е имала тези дробове и здрави, и млади... И доброволно... – Той произнесе високо последната дума.

– От глупост! – извика Учителя, като поправяше фона на Акрабовия портрет.

– Така да бъде! Но доброволно! Тя се е отказала от тях!

Доктора изглеждаше развълнуван.

– С ентузиазъм! – Учителя чувствуваше сладостта на гаврата.

– А ние... – добави Доктора. – Ние умираме като гниеща мърша, заровена под канавката!

Учителя изкусно и грозно се разсмя. Изобщо той имаше неприятен смях и много пъти беше отблъсквал хората със смяха си.

– Сериозно ли мислиш, че това има някакво значение! Язык ти за медицината. Кажи му, господин Философе!

Философа и Педро мълчаха, макар и да слушаха разговора с видим интерес.

– Струва ми се – каза, размишлявайки, Доктора, – че човечеството ще се оправи тогава, когато всеки бъде задължен да умре някак чудесно!

– След като е живял като животно! – извика Учителя и удари с четката носа на Акрабов.

Доктора се надвеси над камината. Той цял трепереше, може би от слабост, може би от вълнение. Онова постоянно състояние на искряща наелектризираност като че го напушаше.

– Една хубава смърт е повече от един хубав живот! – каза той. – А ние? Дори да оздравеехме, дори да живеехме... виждам старци, разсипани от подагра, жертви на инфаркта или на преяждането, виждам преждевременни неврастеници, склеротици... озлобени един към друг, с ненавист към всичко младо, с мръсна насмешка към такива като нея, безумно страхливи от момента на смъртта... и най-последно докопани от някоя по-приемлива болест, с по-бавно гниене... обезсилени, живи трупове... не мислите ли, че нищожната смърт предполага нищожен живот?

– Браво, Докторе! – извика неврастенично Учителя. – На четиридесет и петия ден ти се покая и царството небесно ще бъде твое! Виждам те вече в краката на Дева Мария!... Той захвърли четката и се обърна към тях: – А що се отнася до нея, тя е една малка глупачка, която е проиграла дробовете си...

– Но доброволно! – прекъсна го Доктора. – Както никой от нас!

Учителя усещаше силния прилив на възбудата, която го овладяваше докрай и той не можеше да ѝ се противопостави. В главата му кънтеше единствена мисъл:

„Те искат да се изкарат по-чисти от мене!“

– Не желая никой да ме учи как да умирам, след като не ме е научил как да живея! – извика той силно. – Ненавиждам ги всички тия герои и героини, всички паметници и мраморни плочи, които ще заблуждават поколенията, че не сме това, което сме! Истината! – Той се спусна и вдигна високо портрета на Акрабов. – Това е истината! – Треската го замаиваше. – Ако остана да живея, ще мразя, ще унищожавам всяка илюзия във от плътта, ще превръщам живота си в болест на другите, за да ги боли, като мене ме е боляло... и да ги накарам да обърнат очи и да чакат да дойде по пътечката нещо, което никога няма да дойде... да се изтощат в чакане на нищото!

– Стига си крещял! – обади се Педро. – Ще я събудиш!

Учителя продължаваше да стиска рамката на Акрабовия портрет в пълно изстъпление.

– Нека се събуди! – извика той. – Аз сега ще вляза при нея, за да ѝ напомня за какво се е родила!

– Но защо викате? – обърна се към него Философа с очевидното желание да го успокои.

– Каквото искам, това ще правя! – извика Учителя. – За разлика от вас тази нощ аз не съм ходил на поклонение!

Педро се надигна и приближи Учителя.

– Ти няма ли да млъкнеш? – каза той със строг глас.

Учителя по рисуване се изхили в лицето му и трескаво каза:

– Напротив, сега ще отида да я събудя, вашата героиня и ще ѝ кажа: „Скъпа моя, мъчно е да направиш цялото човечество щастливо, затова по-добре направи един човек щастлив!“

– Мръсник! – извика Доктора откъм камината.

– Не ми ли вярвате? – Учителя тръгна напред.

Срещна го ръката на Педро, голям кокалест юмрук. Учителя усети болката в челюстта си, притъмня му, но сбра сили и плю пред себе си.

Не разбра кога го изхвърлиха в коридора. Педро блъсна триножника и събори портрета. Учителя се прибра в стаята си съкрушен, хълцаше, жалостиво ронеше сълзи върху възглавницата и само повтаряше:

– Аз не съм това, аз съм повече от вас... много повече!

В хола тишината се възстанови.

– Той е един нещастен луд! – каза Доктора. – Струва ми се, че и ние му помогнахме да стане луд!

– Ние всички сме луди и нещастни! – обади се Философа, после добави: – Цялото човечество е лудо и нещастно!

В този миг в хола връхлетя Гърбавия. Грозното му лице трепереше от уплаха.

– Тя... – извика той. – Тя... кръв...

Педро се спусна пръв, след него Философа, който гледаше объркан. Последен пристигна Доктора. Това му струваше усилия, на няколко пъти му призля, но той изпъваше шия напред, непрекъснато преглъщаше и задъхан вървеше.

Педро беше прегърнал момичето под мишниците и държеше глава-та ѝ изправена. Лицето ѝ беше още по-възсинкаво бледо от голямата загуба на кръв. От устните ѝ, стиснати с последно усилие, капеха големи тъмnochервени капки. Очевидно кръвоизливът я задушаваше.

– Какво да правим? – попита Педро, като обърна очи към Доктора.

И Философа, и Гърбавия гледаха в него.

Той се съвзе, бодро каза:

– Дойде време и аз да лекувам!

После изпрати Гърбавия за своята чанта. Беше съвсем нова лекарска чанта, която Доктора купи след спечелването на милиона, но нема късмет да отиде с тази чанта при пациенти. Тя стоеше до главата му, жълто-кафява, с лъскави неупотребявани още инструменти. Докато Гърбавия тичаше за чантата, Доктора замоли Философа да държи момичето, а Педро изпрати да донесе необходимите му медикаменти. Аптечният шкаф беше заключен, Педро без колебание разби стъклото и донесе онова, което му бяха поръчали. Доктора приседна до нея.

– Знаете ли, че тя е първият ми и последен пациент! – каза той.

След това смъкнаха превръзката ѝ, замърсена и напоена с кръв. Доктора внимателно изми гърдите ѝ, където ясно личеха шест куршумени рани. Философа, обзет от ужас и свян, беше извърнал глава и механично размотаваше бинта, Гърбавия въобще не смееше да погледне, само Педро съсредоточено и сръчно притегна превръзката. Беше непоносимо да се гледат тези окървавени гърди. Доктора постави инжекция за спиране на кръвоизлива, измиха устните ѝ и я положиха върху цял куп възглавници, които Гърбавия домъкна от съседните стаи. След всичко, тя изглежда се успокои, дишането ѝ стана по-леко, макар и да лежеше посиняла и безжизнена.

– Ако можем да прелеем кръв! – каза Доктора.

– Каква кръв? – попита Педро.

– Не от нашата! – Доктора иронизираше сам себе си.

Педро отново избухна срещу управителя.

– Ах, този мръсник! – извика той. – От неговата кръв ще взема!

Гад!

Управителят имаше щастие.

– Мислиш ли, че ще издържи? – попита Философа.

– Най-много до утре! – каза Доктора. – Ако не стане чудо! Но най-добре е да излезем, ние замърсяваме нейния въздух!

Излязоха. Остана Гърбавия. Цялото произшествие ги оживи, Педро и Философа погледнаха на Доктора с други очи, може би ново чувство се появи у тримата. Нито един не искаше да го изрази.

При вратата на хола те срещнаха Акрабов. Беше гладко избръснат, напарфюмиран, със зачервени бузи и сресана коса. Пак със самото върху пижамата си.

– Отивам си на реда! – извика той весело. – Какво става със Симчо?

Опита ли индийската хватка?

И тримата го гледаха недоумяващи. Толкова рязко се меняха събитията през този ден.

– И ти ли сега! – пръв се опомни Педро.

– Какво? Пак ли искате да ме прередите? – подхвърли Акрабов, като пристъпяше напред. – Но тоя път аз съм си на реда и влизам! Нарочно останах последен...

– Я си гледай здравето! – Гласът на Педро се извиси заплашително.

Акрабов го погледна сепнат и зачуден:

– Какво си се развикал? Ще изплашиш момичето! Ааа, такива хич не ги обичам!

Сега се намеси Доктора:

– Върни се в стаята си, господин подофицер!?

– Какво? – извика силно Акрабов. – Кои сте вие, та ще ми стоите на пътя!

– Вървете си! – Философа разбра, че и той трябва да каже нещо.

– А! И ти ли! – Акрабов се развесели. – А пък аз ви казвам, че ще влиза, та ако щете и да се обесите! Аз жена не съм видял толкова време...

– Това не е добре... – каза плахо Философа.

– И мъртва да е, жена е това! – Акрабов се изхили в лицето му и тръгна напред.

Педро застана пред него:

– Назад! Веднага в стаята! – Той едва се владееше. – Назад!

Акрабов се спря, огледа и тримата:

– Аз бърках ли ви се на вас? Или сте се наговорили нещо, а?

– Прибери се в стаята си, животно! – извика силно Педро.

Земевладелецът се стресна, но не се уплаши.

– Значи, така – усмихнат каза той. – Наговорили сте се! Дожаля ви за шумкарката, а? Но аз влизам, пък вие... – Той рязко тръгна напред и блъсна Педро.

Отведнъж и тримата го уловиха, а Педро го повлече силно към стаята му. Философа, шашардисан, дърпаше яката на сакото му и почти го разсъблече.

Акрабов се дърпаше. Неговите сили не бяха много, а се боеше от по-резки движения. Ругаеше гръмогласно:

– Аз ще ви дам да разберете! Нека дойде управителят. Ще видим тая работа! Щом искате със сила, моята сила е по-голяма! Ще ви го върна с лихвите! Никому не съм останал дължен!

Педро го довлече до неговата стая, отвори вратата и така силно го блъсна вътре, че онзи падна върху пода. После заключиха вратата. Акрабов заудря с юмуци отвътре, целият санаториум гърмеше от ударите му.

– Ще ме запомните! – крещеше той.

Тримата се върнаха в хола. Уморени, насядаха около камината. След малко при тях дойде и Гърбавия.

– Сега е по-добре – каза той поверително, – диша по-леко и не се премята! Докога ли ще спи?

Мълчеха. Разправиите с Учителя по рисуване и с Акрабов ги бяха угнетили. Навън ненадейно притъмня. Голям облак затули слънцето. Застудя. Гърбавия нареди дърва в камината и ги подпали.

– Дали да я донесем тук, при нас? – попита той. – Може да дойде в съзнание!

– Тя вече бе в съзнание! – каза Философа, единственият който беше разговарял с нея.

Тримата го загледаха въпросително. Тихо и много хубаво той разказа как се беше пробудила, как го взела за полицай и му каза: „Ще им хванете цървулите, господи полицай!“

– Тя е първият несантиментален човек, когото срещам – каза той. – Ние се разкапахме от самосъжаление, хленч, носталгия и всеки от нас умира от страх, че ще умре... а тя стоеше като новородена... ако не бях я срещнал, нямаше повярвам, че съществува.

– Просто, тя знае за какво е живяла и за какво се е пожертвувала! – прекъсна го Доктора. – Това, което нито един от нас не може да каже! Ние винаги сме смятали, че някой друг, бог или дявол, трябва да ни отговори! А тя сама си е задала въпроса и си е отговорила!

Навън силно заваля. Дъждът беше пороен, истински водопад, който плющеше върху терасата. Както всеки друг следобед, те гледаха вечната камина с вечния огън, в който горяха все нови и нови дървета.

После Философа се обърна към тях. Лицето му изглеждаше необикновено кротко, пропито от искреност и доброта.

– Като юноша – каза той – исках да осмисля живота си и да служа на нещо добро и справедливо, а като пораснах, разбрах, че колкото хора има по земята, толкова различни разбирания има за добро и за справедливо, че едно добро по отношение на друго добро се отнася като зло, че една справедливост по отношение на друга справедливост се отнася като несправедливост. Това ме ужаси. Аз не знаех дали въобще съществува някакво добро, отнасящо се до всички. Защото, ако не съществува

никакво добро, тогава не съществува и зло, значи, няма посока, в която да се движим... не знаех... и не намерих никой да ми каже, да ме убеди... но бог ми с свидетел, че исках да се посветя на доброто... – Той спря, изглежда, се почувствува неловко. Беше неясен, сам объркан. Искаше да им каже, че цялата му теория за стерилизирания човек, за роботите, които ще наследят всестранния човешки дух и ще влизат помежду си в прости аритметични отношения, че всичко това и много други още неща, които им е казал, са глупости... Можа само да добави: – Аз се утешавах, като доказвах безсмислицата на утрешния свят, и така ми беше по-леко! А може би така е и най-лесно!

Те го изслушаха мълчаливо. Никой не беше изненадан, напротив, погледите им показваха, че те са очаквали от него тъкмо тази откровеност, тъкмо този глас.

Все пак той беше смутен и като не знаеше къде да гледа, се заяпа в камината.

През това време Гърбавия беше коленичил до камината и грижливо поднасяше дървата към огъня. Докато Философа говореше, той на няколко пъти просветваше и като че искаше да изрази съгласието си с него, но за всеки случай поглеждаше боязливо към Доктора. Този Доктор заедно с Акрабов бяха направили живота му в санаториума непоносим, беше ги проклет хиляди пъти. Дърводелецът още не можеше да проумее намесата на Доктора и цялото му поведение около кръвоизлива на момчето. Все му се струваше, че, това ще е нова, жестока шега.

– Искам да ви призная – започна той с голямо смущение, изведнъж бръкна в джоба и извади добре познатата снимка на жена си, красавицата, заради която му завиждаха – Искам да си призная... никога не съм имал жена!

– Какво! – възкликна Доктора.

Философа и Педро го загледаха любопитно.

– Това е една снимка... – Гърбавия пламна от срам. – Купих я за пет лева от един фотограф, както си беше на витрината... много хубава снимка... и на всички казвах, че това е жена ми...

– Това пък не очаквах! – каза Доктора. – И защо ни лъга?

– Не, не съм ви лъгал... – Гърбавия го гледаше боязливо. – Аз си повярвах, че тя е моята жена... и когато вие така лошо... мене ми беше много тежко... все я виждах как ме прегръща за гърбицата и вие си умирахте от смях... – Той замълча за миг, после ги погледна умолително и чистосърдечно и каза: – Но аз не съм се родил гърбав, бях като всички вас... и после започна да ми се изкривява гръбнакът... години носих по

двайсеткилограмови плочи на гърба си, и още толкова щях да нося... тогава още работех гардеробите, а като се изкривих съвсем, почнах да правя само ковчези... пет парчета отдолу и едно отгоре... по-лесно се прави...

– И кръстове! – каза Доктора.

Гърбавия замълча, наведе глава.

– Господа – каза Доктора, – никога не сме разговаряли така!

Педро беше обърнал красивата си глава към тях. За първи път те виждаха очите му толкова бистри. Върху лицето му се бяха появили непознати черти, изопнато, с младежка нервност и мигновени проблясъци, които го оживяваха. Като че той нарочно се взираше в тях, за да се уверят в промяната. И затова острият му, изтънял глас щеше да прозвучи неестествен и странен поток от заучени думи и актьорски фалш.

– Майка ми беше уличница, господа! – каза той, като се опиваше от откровеността си. – Тя и сега си е такава! Измъкнал я българинът от Танжер само за да си разбие живота... Тя имаше танцова трупа от момичета, същите уличници като нея... ние се мъкнем от град на град, те обличаха някакви шарени костюми със златни копчета, тракаха с кастанети и уж танцуваха, а всичко беше за да си покажат бедрата... вие сте ги виждали тия испански танци, които нямат нищо общо с Испания... а когато нямаше клиента, те се напиваха и ме събличаха. Аз бях още дете, момче... и още тогава, тогава... господин Философе – той се обърна към него, – аз никога не съм бил сантиментален, аз живеех! Така живеех, че не знаех, че живея... и сега, както каза Доктора... като мърша зад канавката... – Педро повдигна рамене: – Защо ви говоря всичко това! Не знам, тази вечер ми се говори.

Той се усмихна със съжаление и отведнъж добави:

– Кажете, и вие ли мислите за това момиче? Все за нея? И си разменяте местата, нали? И някак искате да сте там, с шест куршума в дроба! Това са шест куршума!

И тримата трепнаха. Доктора се беше умислил, Философа гледаше в пламъците на огъня и единствен Гърбавия искаше да каже нещо утешително на този нещастник.

Изведнъж Педро извика:

– Не искам! Не искам да умирам тук! И никъде! Живее ми се! Ах, как ми се живее! – Той се облегна назад, дишаше тежко, обзет от неочаквана спазма.

После Доктора тихо каза:

– Колко сме безпомощни! Стоим тук четирима мъже, отатък

умира едно момиче и ние умираме. И никой нищо не може да направи! Никой нищо! Като че всички сме прокълнати да искаме и да не можем!

В полутъмната стая думите му звучаха надгробно.

Дъждът спря едва привечер. Немия още го нямаше. Четиримата влязоха в трапезарията, за да вечерят. Бяха им приготвени още заранта пилешка супа и кюфтета. Гърбавия, който познаваше най-добре кухнята и беше най-здрав от всички, се зае да поднесе храната. Другите седяха около масата и чакаха. Доктора непрекъснато го втрисаше.

Горе Акрабов се беше умирал и седеше кротко в стаята си в очакване на Немия.

Само Учителя по рисуване не беше в санаториума. След като го изхвърлиха от хола, той постоя малко в тази непоносима стая и пак се измъкна навън. Вървеше като пребито псе, плачеше на глас и се молеше да умре, по-скоро да умре. Всичко, което ставаше с него, беше необяснимо за самия него. Пък и състоянието, в което се намираще, изключваше всяко разсъждение.

– Аз съм много повече от тях, а те! Те! – възкличаваше той с цялата болезненост, която му носеше това усещане. Неможеше да им прости „тяхното“ приближаване към „неговата“ жена. И пак си представяше в безумен танц прекрасната отпусната глава на момичето и смирените, набожни и добродетелни лица на Педро, Доктора, Философа и Гърбавия.

Можеше да избяга от поройния дъжд или поне да се подслони. За две минути водата намокри дрехите му и започна да се стича по тялото. Дъждовните капки биеха яростно лицето му, заслепяваха го, той ги усещаше върху устните си, но продължаваше да върви безумен и отчаян. Струваше му се, че тук някъде наблизо ще бъде краят на нещастното му съществуване. Пороят заля ливадите под билото и превърна пътеките в буйни потоци. Ала Учителя вървеше безцелно нагоре-надолу, шляпаше във водата и калта, загуби обувките си и трябваше да продължи бос. Сега кой знае защо той си припомни ония две срещи с Доктора и с Философа, когато им беше поискал пари назаем.

„Защо са ти пари?“ – беше го попитал Философа.

„Искам да живея!“ – извика Учителя.

Тогавя Философа се усмихна. Може би така би се усмихвал господ, като наблюдава как съществата, които е създал, отправят молитвени очи към него, убедени, че той ги вижда и слуша.

„Кому е нужно да живееш? – отвърна Философа. – И защо изобщо

е нужно да живееш!“

Учителя бе побледнял. Много време след това той виждаше пред себе си тия сиви, безстрастни очи с тяхната ужасяваща усмивка, чуваше същите тия думи, поемаше ги, неспособен да се защити от неопровержимата им правда.

А Доктора просто повтори със смях отказа на Философа.

„Ще ми направиш ли тази услуга?“ – бе помолил Учителя.

„Единствената услуга, която мога да ти направя, е да не ти дам пари!“ – бе отговорил този болен Доктор.

„Знаеш ли какво значи това за мене!“ – Учителя трепереше от болка и унижение.

„Нищо не значи!“ – Доктора се забавляваше.

Учителя мислеше да ги отрови и когато открадна от аптеката малко арсеник и трябваше да го постави в храната им, си каза, че всъщност бавното умиране от болестта, дългата агония, която им предстоеше, щеше да бъде много по-жестоко отмъщение.

Сега тия типове стоеха край неговото момиче в позите на светци и се причестяваха за успокоение на мръсните си души. Това той не можеше да понесе.

Докато се въртеше из подгизналите от вода ливади, той заживя и с друго усещане. Струваше му се, че момичето непременно ще го види (може би вече е застанала на прозореца), ще почувствува неговото страдание, ще открие веднага зад усмихнатите лица на мошениците чистия човек, който цял живот е искал да нарисува нещо безкрайно красиво, и ще го приеме веднъж завинаги. Едновременно той съзнаваше детинската илюзорност и глупост на това усещане и се срамуваше от него, колкото и приятно да му беше.

Едва когато дъждът спря и с Учителя не се случи нищо трагично, а продължаваше да шляпа с босите си крака из водата, той се отправи обратно към санаториума. Влезе вътре и ги видя в трапезарията. Акрабов отсъствуваше. Намери го заключен, свит върху леглото си, спокоен и зъл.

– Те ще ме запомнят! – каза той, когато Учителя отвори вратата на неговата стая.

Двамата си разказаха един на друг онова, което се беше случило следобед. Учителя почти се разплака. Акрабов тупаше съчувствено по гърба и го утешаваше:

– Запомни какво ти казвам, те ще изпукат преди нас, ние ще ги преживеем. Тия дни ще дойдат моите нови лекарства от Германия. Пишат

ми, че затварят каверните сто на сто! Аз ще ти дам от тях, защото ти си човек, ти си душа!

Учителя чувствуваше топлината и силата на Акрабов като подслон. В този миг му беше признателен. Ония четиримата ядяха в трапезарията кюфтета и пилешка супа, а те и Акрабов седяха един до друг и се сближаваха.

– Те ще ме запомнят! – повтори още веднъж Акрабов.

После почерпи Учителя с някакво много приятно питие, което му бяха пратили от чужбина, и го попита дали би могъл да изгича до кантона на горските и да предаде едно писмо, което горският да отнесе веднага на гарата. Учителя беше готов заради него да отиде и отвъд планината. Писмото беше написано, адресирано до общинския кмет.

– Дай на горския петдесет лева! – каза Акрабов. – Но веднага да го отнесе!

На Учителя и през ум не му мина какво съдържание може да има това писмо.

„Аз и Акрабов – казваше си той. – Колко странно!“

Кантонът беше на някакви триста-четиристотин крачки, Учителя отиде бързо, намери горския и му предаде писмото. Този горски го погледна подозрително, но взе парите с писмото и веднага тръгна за гарата.

По това време се завърна и Немия. Само от доктор Господов нямаше и помен.

Това беше най-хубавата нощ. Постепенно небето над планината се избистри и когато пълната луна изскочи от скалите и тръгна по билото, белият санаториум светна като самотен приказен дворец.

На терасата пред самата седма стая мълчаливо седеше само един човек. Гърбавия. Беше отишъл заедно с другите да си легне, но не можа да заспи, безпокоеше се за момичето, накрая се облеche и застана отвън. Тя продължаваше да лежи непробудно. Той се уплаши, влезе вътре и сложи ухо на сърцето ѝ. После леко отдръпна завесата, така че лунните лъчи осветиха лицето ѝ. В полумрака то изглеждаше мраморно, свръхестествено, красиво и тайнствено. Гърбавия я гледеше прехласнат. Накрая се прекръсти, излезе навън, измъкна снимката на онази, която бе представлял за своя жена, и тихо я накъса на парчета. Докато лъскавите бели хартийки летяха надолу, той вдигна очи и изпълнен с молитвена кротост, погледна небето. То беше съвсем близо над главата му, огромно и спокойно. Под него стърчеха сребърните фигури на скалите, омагьосани човечи, вдигнали завинаги ръце нагоре. Отвред пееха птици. До

самата тераса, върху голямата бреза, един славей бе изпаднал в екстаз, по-надолу и отатък, откъм гората, цвърчеха безброй птичи гласове.

– Боже господи – шепнешком каза Гърбавия, като продължаваше да се взира в близкото небе, – ако си заспал, събуди се, погледни насам! Погледни! Чуваш ли, господи! Прощавам ти гърбицата и двайсеткилограмовите плочи и всичко останало... твоите грехове, господи са най-много, но аз ще ти ги простя! – Той беше озарен от великодушие. – Ако ти я спасиш! Утре рано-рано да се вдигне от леглото, да излезе навън и да си продължи пътя! – Гърбавия се усмихна, очевидно си представяше нейното излизане и само добави: – Защо да не може, господи!

В този миг се чу съвсем близкият крясък на кукумявката. Той се уплаши. Като че господ му пращаше своя отговор. Отново влезе в стаята на момичето. Стори му се, че сега то диша съвсем леко, безусилно.

Полунощ минаваше. Доктор Господов тайно се беше прибрал и спеше в кабинета си долу. Чуваше се равномерно хъркане на Немия.

Учителя по рисуване на можа да заспи. Въртеше се в леглото неспокоен и си мислеше дали да отиде да види момичето. Страхуваше се, че онези са там, пък и тази блестяща и тайнствена нощ го плашеше. После той отново се досети за бившата си жена, която не дойде нито веднъж да го види, сякаш искаше да го забрави завинаги. Помисли дали да ѝ напише едно писмо с проклетия, нещо от ония ужасни предсмъртни писма, които ще преследват съвестта ѝ цял живот. Даже съчини няколко много силни фрази. И пак се досети за братята си. Те бяха търговци на платове, спекулираха хитро с военното положение и както знаеше, бяха натрупали добри пари. Но жените и на двамата излязоха някакви изроди фанатично пестеливи и лакоми. Гледаха на него с презрение, защото беше художник, и с досада, защото беше болен и трябваше да му се подхвърля нещо.

„Ах, ако остана жив, така ще се разплащам, че ще ме запомните! Ще заработя като тях, но двойно по-мръсно, по-подло, ще натрупам пари и ще ги разоря, ще ги докарам до просяшка тояга и ако мога и по една каверна да им провъртя в дробовете, ще го направя!“ – нареждаше Учителя.

На вратата му тихо се хлопна. Беше Акрабов.

– Какво ти е? – попита Учителя, като се опита да запали лампата.

– Не пали! – каза Акрабов и седна на леглото му.

Учителя беше много изненадан. Иван Акрабов да слезе по стълбите от горния етаж долу, при него!

Той виждаше в полумрака лицето му и огромните вежди, които

този път бяха спуснати надолу, за да внушат тревожна сериозност.

– Слушай – каза Акрабов с привидно спокоен глас, това писмо, което ти дадох, да не си се изгървал никъде. Нито дума!

– Какво има? – попита Учителя, недоумяващ и вече по-спокоен.

– Парите са твои, това дойдох да ти кажа! Само ще мълчиш! – Акрабов се надвеси над него.

– Какви пари?

– Аз писах – каза шепнешком Акрабов – до жандармерията за шумкарката... ще има награда, петдесет хиляди ли беше, сто хиляди ли... твои са!

Учителят се вцепени. Гърлото му изсъхна, езикът му се схвана, не можеше дори да преглътне.

– Ясно ли е! – повтори Акрабов. – Парите са твои! – И се надигна тежко. – Нищо не знаеш, хайде!

Учителя видя как грамадният му силует се стопи в тъмнината, истински призрак.

Всичко, което последва по-нататък, му беше като насън, сякаш не той, а друг човек извършваше неговите действия. Светът загуби своята реалност, нямаше вече болнична стая, санаториум, туберкулоза и тяло.

Колко време беше останал в леглото, той не можеше да каже, вероятно е било поне половин час. После без никакви мисли и никакви съображения се спусна към вратата, отвори я с трясък и лудешката изтича по стълбите, като крещеше:

– Събудете се! Събудете се! – И започна да удря с юмруци по всички врати наред. – Бърже се събудете! Бърже!

И петимата се появиха почти вкупом.

– Какво има? – попита Педро. – Дали...?

Акрабов приближи към Учителя. Беше запазил пълно симообладание.

– Зле ли ти е, даскале? – попита го внимателно той. – Ела в моята стая, ще ти дам нещо за успокоение...

– Какво става? – попита Философа.

– Всички ли сте тук? – викаше Учителя, без да знае какво говори. – Искам всички да бъдете тук! Всички!

– Той не е добре... – обади се Акрабов, – да повикаме управителя...

– Никого няма да викаш! Тука ще стоиш! – кресна Учителя и се изпречи пред Акрабов. – Не му позволявайте да мръдне!

– Ама какво е станало? – обади се на свой ред Гърбавия.

– Снощи... той ми даде едно писмо! – каза Учителя. Струваше му

се, че няма да успее да съобщи всичко... – Едно писмо до конната жандармерия на гарата...

– Какво! – извика пръв Доктора. – Вие сте я предали!

– Къде е писмото? – настръхнал попита Философа.

– ... аз не знаех какво има в него... и го отнесох до кантона на горския и му го дадох, така ми каза Акрабов... аз не знаех...

– Кога беше това? – попита Доктора.

– Сигурно вече са тръгнали! – отвърна Учителя.

– И ти досега мълча! – възкликна Гърбавия.

Акрабов стоеше пред вратата си разкрячен и невъзмутим.

– Че как няма да мълчи! – каза насмешливо той. – За петдесет хиляди лева го направи! Ще прекара още сто дни тука!

– Не е вярно! – изпищя Учителя. – Не е вярно! Той го написа и преди малко слезе долу да ми каже да мълча и ми каза за наградата, аз не знаех, нищо не знаех... Той! – Учителя посочи с ръка Акрабов. Целият възнеше като трескав.

Сега Педро пристъпи напред и застана пред земевладелеца.

– Това ли ти беше заканата? – попита той.

– Вие ме изиграхте! – каза, без да се уплаши Акрабов. – Заключение ме, щяхте да ме пребиете! Щом е така, да видим!

– Какво ще видим! – Очите на Доктора блестяха страшно.

– Голяма работа! – каза с усмивка Акрабов. – Една шумкарка по-малко! Хайде, че ми се спи! – Той се обърна, за да влезе в стаята си, напълно сигурен.

Учителя бясно се хвърли напред, докопа яката му и го дръпна така силно, че Акрабов се залюля. В следния миг го удряше с юмруци, където свари и впиваше истерично ноктите си в лицето му. Едновременно с него всички се нахвърлиха върху земевладелеца. Повалиха го пред вратата, но как стана, не се разбра, та го превлякоха в хола и затвориха вратата. Гърбавия беше затиснал устата му.

Акрабов се съпротивяваше, колкото сили имаше.

– Пуснете ме! – извика той по едно време. – Помощ! Помощ!

Гърбавия пак се хвърли върху него, но Акрабов се извъртя, както беше паднал върху килима, и завика:

– Искате да си я държите за вас! Няма! Няма! Сега ще дойде полицията и ще се разбере!

Педро замахна с крак и го ритна в челюстта. Акрабов отхвъркна назад. Гърбавия, Учителя и Философа го държаха здраво.

– Донесете куфарите му! – заповяда Доктора. – Всички грехове ще

си плати наведнъж!

Гърбавия и Учителя изтичаха в стаята на Акрабов и домъкнаха двата големи куфара, за които се говореше, че са пълни с пари.

Акрабов съзря куфарите и направи рязко, отчаяно движение да се освободи.

– Да не сте посмели! – извика той. – Парите! Паричките ми! Помощ! Помощ! Убийци! Паричките ми!

Педро се стовари с цяло тяло върху него и затисна с длани устата му. Акрабов се задушаваше.

Учителя отгатна намерението на Доктора, отвори първия куфар, грабна цял куп банкноти и ги хвърли в камината, където огънят още тлееше. Хартията веднага пламна и холът светна.

– Ела си ги вземи! Ето ти парите! – извика Учителя.

Акрабов направи последен опит да се освободи.

– Паричките ми! Паричките ми! – изпищя той. – Помощ!

– Запушете му гърлото, но да гледа! Да гледа как горят! – извика Доктора. Той стоеше встрани полуоблегнат на едно от креслата.

– Ще предаваш! – извика яростно Педро. – Иди ни предай сега на свети Петър! Той ще ти даде наградата!

А Учителя сякаш пошурия. Той тичаше към куфарите, вадеше цели купчини банкноти, хвърляше ги в огъня и крещеше:

– Купувай! Купувай!

По едно време се досети, изтича към рамката с портрета на Акрабов, с един удар я строши и натика остатъците в огъня.

– Сега ще дойде полицията, вашата мамка! – дочу се като под земята гласът на Акрабов – Вашата мамичка...

Не можа да продължи. Педро простря ръце напред и с все сила стисна гърлото му.

– Напиши още едно писмо! – извика Гърбавия. – Напиши де!

Учителя продължаваше да хвърля банкнотите. Пламъкът ставаше все по-голям, в хола беше светло като през деня.

По едно време Философа каза:

– Той съвсем се отпусна!

Отдръпнаха се предпазливо. Акрабов рухна безчувствено. Доктора се надвеси над него.

– Свършил е! – каза той.

– Постиснах го малко по-силно! – обади се Педро, гледаше пръстите на ръцете си.

Учителя не беше на себе си.

– Свестете го! – извика той. – И да започнем отново! Да гледа!

– Какво да правим сега? – попита Философа.

Привлякоха го бързо до бюста на доктор Господов младши. После Педро бутна големия и тежък бюст върху тялото на мъртвия Акрабов. Бюстът тупна тежко и сплеска лицето му. Ужасени, всички извърнаха глави. Само Учителя продължаваше:

– Малко му е!

Бързо върнаха куфарите в стаята и разбутаха огъня, да изгорят и остатъците от банкнотите.

– А какво ще правим с нея? – попита Доктора. – Не бива да я оставаме на полицията! Дори една минутка да живее поне нека умре спокойно!

– Да я изнесем навън, да я скрием някъде, докторе – каза Гърбавия. – Аз ще остана да я пазя!

– А аз ще вляза в нейната стая и ще легна, вие ще прекъснете тока и ще се съпротивявам, няма да отворям... те ще се объркат – каза Педро.

Изглеждаха изпълнени с готовност. Убийството на Акрабов ги преобрази.

– А може би няма да дойдат! – все пак забеляза Философа.

Едва сега Гърбавия се досети.

– Дали тя не е чула нещо, дали не сме я изплашили! – каза той и се втурна към седма стая. Но едва влязъл, веднага извика: – Докторе!

Момичето лежеше безжизнено с отнетната назад глава. От устните му продължаваше да струи гъста, яркочервена кръв. Очите ѝ бяха полуотворени и всички за пръв път ги видяха. Кадифени, лъчисти очи, застинали в спокойно очакване. Доктора избърса кръвта, постави я в средата на възглавницата, после притвори клепачите ѝ.

Другите стояха като статуи. Учителя по рисуване запомни завинаги това бяло легло и главата на момичето, задрямало за мъничко.

В същото време Немия, събуден от шумотевницата, влезе в хола, видя трупа на Акрабов и отмести бюста. Вдигна тежкото тяло на земевладелеца и както всякога беше правил, смъкна мъртвия в моргата. Тази смърт не му направи никакво впечатление, защото много умрели бяха минали през ръцете му.

На зазоряване се чу шум от ботуши и викове. Жандармерията нахлу в санаториума. Измъкнаха управителя от леглото и го тикаха бос напред. Доктор Господов младши си беше глътнал езика. Едва се опомни и като разбра за какво става дума, запелтечи пред жандармерийския офицер:

– Господин капитан, намерихме я вчера пред вратата и аз веднага заръчах да ви съобщят! Разбира се, писмото написах аз! Лично аз!

– Предайте я незабавно! – каза намръщен капитанът.

– Разбира се, господине, разбира се... – Управителят се затича към седма стая. – Ето, тя е в тази стая, моля заповядайте... не се безпокойте, тя няма оръжие, аз съм проверил, няма...

Капитанът смело приближи седма стая, но в момента, когато посегна да натисне бравата, вратата сама се отвори. Той отстъпи инстинктивно назад. Пред изумените погледи на управителя и жандармеристите петима мъже, облечени в болнични халати, носеха на ръце момичето, покрито с одеяло. Най-отпред бяха Педро и Учителя, Доктора встрани повече се крепеше за тялото на момичето, отколкото помагаше. Отзад държеха полуизправена главата ѝ Философа и Гърбавия.

Те тръгнаха из коридора. Педро видя жандармеристите, побледня, очите му светнаха, той се спусна към капитана и като протегна ръце към него, извика страховито:

– Свали си шапката, говедо!

Уплашен от горящия му поглед, капитанът боязливо смъкна фуражката си.

КРАЙ

© 1966 Георги Марков

Разпознаване и редакция: sam, 2008

Публикация

Георги Марков. Портретът на моя двойник

Редактор и предговор Зоя Андонова

Художник Ирма Димитрова

Предпечатна подготовка „Македония-прес“

Формат 84/108/32. Тираж 2000

„Makegomt-прес“, София

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/8101>]